

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ,
ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ПРАВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ**

**STRATEGIC PRIORITIES OF DEVELOPMENT OF
ECONOMICS, FINANCE, ACCOUNTING AND
LAW IN UKRAINE AND THE WORLD**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 1
Part 1**

**3 жовтня 2019 р.
October 3, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА
ПРАВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ**

**STRATEGIC PRIORITIES OF DEVELOPMENT OF
ECONOMICS, FINANCE, ACCOUNTING AND
LAW IN UKRAINE AND THE WORLD**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 1
Part 1**

**3 жовтня 2019 р.
October 3, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Стратегічні пріоритети розвитку економіки, фінансів, обліку та права в Україні та світі:
збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 3 жовтня 2019 р.): у 6 ч. – Полтава: ЦФЕНД, 2019. – Ч. 1. – 63 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку економіки, фінансів, обліку та права в Україні та світі» з:

Академія Державної пенітенціарної служби

Брестский государственный технический университет

Брестский государственный университет имени А. С. Пушкина

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Мукачівський аграрний коледж»

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Вінницький національний аграрний університет

Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»

ДВНЗ «Університет банківської справи»

Державний університет «Житомирська політехніка»

Дніпровський національний університет ім. Олеса Гончара

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ДННУ «Академія фінансового управління»

Донбаська державна машинобудівна академія

Донецька державна сільськогосподарська дослідна станція Національної академії аграрних наук України

Донецька обласна державна адміністрація

Донецький національний університет ім. Василя Стуса

Донецький юридичний інститут МВС України

Житомирський національний агроекологічний університет

Запорізький національний університет

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України

Інститут держави та права ім. В. М. Корецького НАН України

Інститут продовольчих ресурсів НААН

Київський національний торговельно-економічний університет

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Київський національний торговельно-економічний університет

Київський національний університет будівництва і архітектури

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

Київський національний університет культури і мистецтв
Київський національний університет технологій та дизайну
Коледж транспорту та комп'ютерних технологій ЧНТУ
Кременчуцький національний університет ім. Михайла Остроградського
Львівський державний університет внутрішніх справ
Львівський інститут економіки і туризму
Львівський національний університет ім. Івана Франка
Миколаївський національний аграрний університет
Міжнародний університет бізнесу і права
Національна академія державного управління при Президентові України
Національний університет «Одеська морська академія»
Національний авіаційний університет
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
Національний університет «Запорізька політехніка»
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Національний університет «Львівська політехніка»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
Ніжинський державний університет ім. Миколи Гоголя
Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова
Одеська національна академія харчових технологій
Одеський державний університет внутрішніх справ
Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз
Одеський національний економічний університет
ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет ім. академіка Юрія Бугая»
ПВНЗ «Нікопольський економічний університет»
Полесский государственный университет
Полоцкий государственный университет
Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка
Сумгаитский государственный университет
Сумський державний університет
Сумський національний аграрний університет
Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного
Тернопільський національний економічний університет
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
Український державний університет залізничного транспорту
Уманський національний університет садівництва
Університет державної фіскальної служби України
Університет митної справи та фінансів
УО «Могилевский государственный университет продовольствия»
Учреждение образования «Барановичский государственный университет»
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова

**Хмельницький університет управління та права ім. Леоніда Юзькова
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича
Чернігівський національний технологічний університет
Чорноморський національний університет ім. Петра Могили**

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, фінансів, обліку та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економічної теорії та історії економічної думки; світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; продовольчої безпеки та екологічної політики в сучасному світі; економіки сільського господарства і АПК; екологічної економіки і сталого розвитку; економіки торгівлі та послуг; економіки промисловості; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; розвитку продуктивних сил і регіональної економіки; інновацій та інвестиційної діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; математичних методів, моделей та інформаційних технологій в економіці; маркетингу; менеджменту; логістики та транспорту; публічного управління та адміністрування; правового забезпечення державного управління та місцевого самоврядування; історії та теорії держави та права, філософії права; конституційного права, муніципального права, міжнародного публічного права; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; господарського права та процесу; екологічного, земельного та аграрного права; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики; міжнародного публічного права та міжнародного приватного права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

**ЦЕНТР
ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНИХ
НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

© Автори тез, 2019

© Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2019

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА	
SECTION 1. DEVELOPMENT OF PRODUCTIVE FORCES AND REGIONAL ECONOMICS	8
<i>Безхлібна А. П.</i>	
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ТА ЗАКОНОДАВЧА СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....	8
<i>Заяць Т. А.</i>	
РИЗИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ	9
<i>Фіщук Н. Ю.</i>	
СТАН ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ ТА ВІДТВОРЕННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	11
СЕКЦІЯ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ	
SECTION 2. WORLD AGRICULTURE AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS.....	14
<i>Бобла В.</i>	
СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА ТА ЕКСПОРТУ КУКУРУДЗИ В УКРАЇНІ	14
<i>Гаріфулліна Н. В.</i>	
СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	15
<i>Глушенко М. М.</i>	
ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ»	17
<i>Гоменюк В. В.</i>	
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	19
<i>Гриб М. В.</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	21
<i>Гула І. А.</i>	
ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	22
<i>Журавльова А. О.</i>	
ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ МІЖ США ТА КНР	24
<i>Каранет В. В.</i>	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	26

Кірієнко Д. В. ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ІЗ КРАЇНАМИ ЄС В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	27
Лазаренко М. І. ІНОЗЕМНІ КОМПАНІЇ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ	29
Ніщенко К. Є. ГЕОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ПРЯМИХ ІНВЕСТИЦІЙ У СВІТІ	31
Пилипчук К. С. СПІВПРАЦЯ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	33
Урсол В. О. ЗАЛЕЖНІСТЬ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ВІД КОЛИВАНЬ ВАЛЮТНИХ КУРСІВ.....	35
Цимбаленко С. Н., Лебедевская А. В. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ГЛОБАЛИЗАЦИЯ: ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ.....	36
Шевченко М. А. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ МИТНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ: АНАЛІЗ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ	38
Янович А. О. СУЧАСНИЙ СТАН ТА СПЕЦИФІКА ЗАЛУЧЕННЯ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.	40
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ SECTION 3. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY	42
Гончаров В. В., Лазоренко В. М. РОЗВИТОК ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	42
Євсєєва О. О., Рудас Д. С. МІНІМАЛЬНІ СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ І ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ МІНАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ)	44
Жилинская В. С., Жиженко Ю. В., Грабар Р. Н. ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	46
Заїчко І. В. БЕЗПЕКА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ЯК ОСОБЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	48
Ковалёва Е. С., Кислая А. И., Грабар Р. Н. ИНДЕКС РАЗВИТИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА КАК ГЛАВНЫЙ ИНДИКАТОР УРОВНЯ РАЗВИТИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ.....	50

Колодій С. К.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РІВНЯ ВВП ТА СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДІВ КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНОГО АНАЛІЗУ	51
--	----

Логоша Р. В.

ЗАКОНОДАВЧА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ МЕХАНІЗМІВ В УКРАЇНІ.....	53
---	----

Мамедова Ш. С.

ЗНАЧЕНИЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СОСТАВА И ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ НАЦИОНАЛЬНОГО БОГАТСТВА В СОВРЕМЕННОМ ПЕРИОДЕ	56
--	----

Моголівець А. А.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АНТИЦИКЛІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БУДІВНИЦТВА.....	58
--	----

Удовиченко С. М.

ПРАВОВА ОХОРОНА СОРТІВ НА НАСІННЄВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	60
---	----

Sheianova E. D.

COMPLEX MODEL OF MANAGEMENT INTELLECTUAL CAPITAL FACILITIES	61
---	----

СЕКЦІЯ 1 || **РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**
SECTION 1 || **DEVELOPMENT OF PRODUCTIVE FORCES AND**
REGIONAL ECONOMICS

УДК 332.1

Безхлібна А. П.

к. е. н., доцент кафедри туристичного,
готельного та ресторанного бізнесу,
Національний університет «Запорізька політехніка»

**ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ТА ЗАКОНОДАВЧА СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ**

Підвищення регіональної конкурентоспроможності знаходиться в тісному зв'язку з функціонуванням державних органів влади та стратегічних баченням перспективи регіонального та національного розвитку. Тому дослідження інституціональної та законодавчої основ регіонального розвитку є актуальним завданням у контексті підвищення конкурентоспроможності.

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику територіальної організації влади є Міністерство розвитку громад та територій України. Місією міністерства є «формування та реалізація державної політики з метою створення комфортного, якісного та безпечного життєвого простору для розвитку людини» [1].

Комітет з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування здійснює законопроектну роботу, підготовки і попередній розгляду питань, віднесених до повноважень Верховної Ради України, виконує контрольні функції [2].

Асоціація міст зосереджуються на основній ідеї: підтримка та розвиток місцевого самоврядування в Україні. Асоціація міст України регулярно інформує центральні та регіональні органи державної влади, громадськість про проблеми місцевого самоврядування, проблеми міст, а також можливі шляхи вирішення цих проблем.

Українська асоціація районних та обласних рад та Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад – це всеукраїнські добровільне об'єднання органів місцевого самоврядування, що функціонують з метою об'єднання зусиль обласних та районних, сільських та селищних рад (відповідно), спрямованих на захист прав та інтересів відповідних територіальних громад; створення умов для ефективнішого здійснення повноважень місцевого самоврядування.

Національний інститут стратегічних досліджень здійснює організаційне, методичне та наукове супроводження підготовки проєктів щорічних послань Президента України до Верховної Ради України; наукове обґрунтування, аналіз та оцінка проблем і перспектив суспільно-політичного розвитку України; дослідження та моніторинг регіональних аспектів суспільного розвитку; наукову експертизу проєктів законодавчих та інших нормативно-правових актів, державних заходів соціально-політичного спрямування підвищення регіональної конкурентоспроможності тощо [3].

Інститут економіко-правових досліджень – провідна установа Національної академії наук України з проблем правового забезпечення розвитку економіки, зокрема регіонального розвитку.

Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (до 29.10.2014 р. – Інститут регіональних досліджень НАН України) є провідною

науковою установою в системі НАН України з проблем регіональної політики та транскордонного співробітництва, здійснює розробку проектів програм соціально-економічного розвитку різних територіальних одиниць тощо.

Законодавчою основою забезпечення підвищення регіональної конкурентоспроможності є: Конституція України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, Закони України «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про Державний бюджет на відповідний рік», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», «Про статус гірських населених пунктів в Україні», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про засади державної регіональної політики», «Про співробітництво територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про асоціації органів місцевого самоврядування», Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогностичних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади, Постанови Кабінету Міністрів України, Накази Міністерства фінансів України.

Виконання відповідними інститутами законодавчих ініціатив формування підвищення конкурентоспроможності регіонів створює відповідні умови для набуття регіонами високих показників соціально-економічного розвитку.

Список літератури

1. Міністерство розвитку громад та територій України. Місія та цінності. URL: <http://www.minregion.gov.ua/about/structure/misiya-ta-tsinnosti/> (дата звернення: 02.10.2018).
2. Комітет з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування. URL: http://komsamovr.rada.gov.ua/news/Pro_komitet/zag_inf/Istor_Kom/ (дата звернення: 02.10.2018).
3. Національний інститут стратегічних досліджень URL: <http://www.niss.gov.ua/presentation.html> (дата звернення: 02.10.2018).

УДК 316.422

Заяць Т. А.

д. е. н., професор,

завідувач відділу проблем формування соціального капіталу,

Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України

РИЗИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ

Сучасні трансформаційні зміни територіальної структури населення обумовлені істотним зростанням міграційної активності населення, формуванням нових центрів економічного зростання навколо крупних міст. Водночас за останні роки значною мірою активізувався процес здрібнення сільської поселенської мережі через міграцію молодого економічно активного населення. Посилення нерівномірності розподілу населення по території країни стало однією з причин зростання навантаження на соціальну і виробничу інфраструктуру та ринок праці, а також підвищення попиту на житло і відповідно цін на нерухомість, погіршуючи тим самим якість життя містян. За умови виникнення проблем з інтеграцією прибулого населення в нове середовище зростає структурне безробіття у регіоні, рівень соціальної напруги і конфронтації.

Мінімізація соціальних ризиків розвитку, обумовлених посиленням нерівномірності територіальної структури населення, тісно пов'язана з процесом реурбанізації, спрямованим на поступове зменшення нерівномірності заселення території країни. Її головне завдання –

досягти поширення комфортних умов проживання на сільській території, створивши для цього певні транспортно-логістичні, інформаційні, інфраструктурні передумови. На основі аналізу міграційних потоків (насамперед, молодого населення) можна зробити висновок про те, що за останні роки з'явилися окремі ознаки перерозподілу населення на користь великих сіл, які зазвичай мають стійкі трудові та соціально-культурні зв'язки з містами (у сфері зайнятості, надання освітніх, медичних та культурно-побутових послуг). Однак наскільки стійкими будуть ці зміни поки що робити висновки зарано.

Водночас територіальне поширення соціально-економічних процесів, що спричиняють зниження щільності заселення території, загрожує прискоренням деградації та виникненням осередків з високим рівнем депопуляції. Закономірно, що наразі параметри щільності населення є провідними у системі типології територій, яку здійснюють на постійній основі більшість європейських країн та на цій інформаційній основі формують і реалізують поточні та перспективні плани і програми їхнього розвитку [1, с. 5 – 11; 2, с. 110 – 115]. В Україні в контексті завдань децентралізації управління та адміністративно-територіальної реформи здійснюється об'єднання сільських і міських територіальних громад, внаслідок чого можуть виникнути певні ризики щодо їхнього подальшого розвитку, зокрема при порушенні принципу добровільності об'єднання та під час визначення адміністративного центру, а також в оцінці власного потенціалу окремими громадами.

Місцеве самоврядування наразі виконує широкий спектр функцій, зокрема щодо планування та стимулювання поселенського розвитку, утримання доріг, залучення інвестиційних ресурсів, управління ресурсами та розвитку місцевої інфраструктури, надання житлово-комунальних послуг та інше. Передача широких повноважень на місцевий рівень управління не завжди має адекватне фінансове забезпечення, створюючи бюджетну дефіцитність, невиконання соціальних завдань та невдоволення з боку сільських територіальних громад. Якщо об'єднання стосується територіальних громад з низьким потенціалом розвитку, їх фінансова спроможність і можливість впливати на розвиток поселень залишається доволі низькою. Неузгодженість дій з боку державних органів управління, місцевої влади та представників територіальних громад щодо порядку і термінів об'єднання громад нерідко спричиняють конфліктні ситуації.

Отже, сучасні зрушення у системі територіального розміщення населення, процесах об'єднання міських і сільських громад вимагають формування нових підходів до ефективного управління ними, зокрема через модернізацію муніципального менеджменту, залучення громадськості до вирішення спільних завдань місцевого розвитку. Важливо посилити елементи маркетингового підходу в системі заходів муніципального управління з метою залучення інвестицій, розвитку малого і середнього бізнесу та підвищити загальний рівень соціально-економічного розвитку території, а в кінцевому підсумку – збільшити кількість робочих місць та надходження до місцевих бюджетів.

Таким чином, перспективний напрям зниження ризиків, обумовлених змінами у територіальній структурі населення, полягає у формуванні мотиваційних засад проживання та зайнятості у сільській місцевості, зважаючи на те, що все-таки значна частка містян має наміри змінити місце проживання з причин погіршення екологічної ситуації у великих містах, підвищення вартості життя, загострення житлових проблем. Наразі ефективному вирішенню цього завдання сприятиме прискорена інтеграція системи локальних ринків праці на основі модернізації міжпоселенської дорожньо-транспортної інфраструктури, формування ринку доступного соціального орендного житла та розвитку місцевих споживчих ринків.

Список літератури

1. Данилишин Б. М., Пилипів В. В. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. *Регіональна економіка*. 2016. № 1. С. 5 – 11.
2. Розвиток сільських територій в системі євроінтеграційних пріоритетів України: моногр. / В. В. Борщевський, Х. М. Притула, В. Є. Крупін та ін.; Ін-т регіонал. дослід. НАН України. Львів, 2012. 217 с.

УДК: 314:331.101.262-027.36(477.44)

Фіщук Н. Ю.

к. с.-г. н., доцент,

доцент кафедри аграрного менеджменту,

Вінницький національний аграрний університет

**СТАН ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ ТА ВІДТВОРЕННЯ
ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Питання дослідження трудового потенціалу регіону та умов його формування і відтворення завжди залишалися в центрі уваги, не втрачаючи своєї актуальності, адже трудові ресурси – один із основних елементів економічної структури регіону, передумова його ефективного розвитку.

Соціально-орієнтовану економіку України неможливо сформувати, не подолавши негативні явища у соціальній сфері, без створення нового механізму відтворення і використання трудових ресурсів. Впродовж тривалого періоду в Україні спостерігається занепад галузей соціальної сфери, створюючи небезпечні умови для повноцінного відтворення трудових ресурсів, позначаючись на демографічних характеристиках. Пришвидчуються темпи міграції населення і особливо молоді, частка якої серед мігруючого населення в середньому по регіонах України складає близько 40%. Інтенсивний міграційний рух демографічно активної і найбільш працездатної частини населення є однією із основних причин прискорення процесу старіння трудових ресурсів народного господарства, погіршення статеві-вікової структури населення тощо. Негативні тенденції, які домінували в системі відтворення населення на початку 90-х років, переросли у демографічну кризу.

Окреслені соціальні та демографічні проблеми відчутно впливають на стан національної економіки, являючись негативними чинниками економічного зростання. Не можуть залишатись поза увагою питання загального скорочення тривалості життя, надмірної диференціації доходів серед різних категорій населення, тотального скорочення платоспроможного попиту, зростання прихованого та зареєстрованого безробіття, значна заборгованість із заробітної плати тощо – все, що призводить до скорочення відтворювальних можливостей трудового потенціалу. В той же час забезпечення конкурентоспроможності національної економіки загалом та її регіонів зокрема неможливе без комп-лексно-пропорційного розвитку трудового потенціалу, а досягнення високих параметрів якості людського життя є однією із основних передумов входження України до кола найбільш розвинених постіндустріальних країн світу.

Вінницька область – один із всебічно розвинених аграрно-промислових та культурно-історичних регіонів України, в якому проживає 1,56 млн. осіб, (3,7 % населення країни, в тому числі міського 51,4 % і сільського 48,6 %). Місце Вінницької області в економіці України визначається високим природно-ресурсним потенціалом та достатнім рівнем розвитку всіх складових народно-господарського комплексу. Вінниччина – край високого рівня господарського освоєння і розвитку. Область характеризується динамічною індустрією,

потужним агропромисловим комплексом та розвинутою транспортною системою. Валовий регіональний продукт у 2017 р. становив 92427 млн.грн. у фактичних цінах реалізації, індекс цього показника складає 102,6 % до попереднього року. За обсягами ВРП область посідає 10 місце серед регіонів України, а його частка у загальному обсязі валового регіонального продукту складає 3,1 %. Серед регіонів України Вінниччина займає 1 місце за обсягом виробництва валової продукції сільського господарства. В регіоні виробляється 7,5 % обсягу валової продукції сільського господарства України [4].

Відомо, що демографічною основою формування трудового потенціалу країни чи регіону є відтворення населення. За останні п'ять років населення України зменшилося на 919,9 тис. осіб, а в цілому за період 2012 – 2019 рр. – на 1136,2 тис. осіб (на 2,62 %). Як бачимо, прослідковується спадна тенденція чисельності населення України, яка в більшій мірі проявляється на сільських територіях (-4,5 %), тоді як у міських поселеннях зменшення становило -1,8 % (табл. 1).

Вінниччина, на жаль, не є виключенням, в області також чисельність жителів невпинно зменшується (-73,8 тис.осіб). З 2012 року чисельність сільського населення Вінницької області зменшилась на 59,7 тис. чол., або майже на 7,3 відсотки.

Таблиця 1

**Динаміка чисельності населення в Україні та Вінницькій області
у 2012 – 2019 рр.(на початок року)**

Рік	Чисельність наявного населення в Україні, тис. осіб			Чисельність наявного населення у Вінницькій області, тис. осіб		
	все населення	міські поселення	сільські поселення	все населення	міські поселення	сільські поселення
2012	43289,4	29791,1	13498,3	1634,2	815,8	818,4
2013	43204,4	29785,7	13418,7	1627,0	816,1	810,9
2014	43073,1	29741,1	13332,0	1618,3	815,3	803,0
2015	42929,3	29673,1	13256,2	1610,6	814,8	795,8
2016	42760,5	29585,0	13175,5	1602,2	813,4	788,8
2017	42584,5	29463,2	13121,3	1590,3	810,1	780,2
2018	42386,5	29371,0	13015,5	1575,8	806,3	769,5
2019	42153,2	29256,7	12896,5	1560,4	801,7	758,7

Джерело: [1]

Аналіз динаміки чисельності населення в країні показав, що помітні зміни уже спостерігались з 90-х років минулого століття. З 1999 р. депопуляція у містах набула всеукраїнського характеру: не залишилося жодної області з природним приростом (у сільських поселеннях така ситуація склалася у 2001 р.). Зменшення чисельності населення зумовлене дією як прямих, так і непрямих факторів. В першу чергу депопуляція спричиняється перевищенням чисельності померлих над чисельністю народжених, формуючи так званий природний приріст чи скорочення населення (табл. 2). Так, у 2018 році в області народилось 12769 немовлят (на 1373 малюка менше, ніж у 2017р.). Для порівняння у 2012 р. народилась 18340 дітей. Померло за 2018 р. людей майже вдвічі більше – 24341 особа, що на 275 людей більше, ніж у 2017 році.

Якщо народжуваність на 1000 осіб наявного населення в області за останній рік становила 8,1 (в містах – 8,4; в сільській місцевості – 7,8), то показник смертності був на рівні 15,52 (2017 рік – 15,20). Тобто, природний приріст є від'ємним, у 2018 році він становив – мінус 7,38 (у 2017 році – мінус 6,27) [3].

Дані таблиці вкотре переконливо доводять, що сільські території спустошуються значно швидше, аніж міські. Аби вирівняти демографічну ситуацію, необхідно, щоб у кожній сім'ї

народжувалося по 2 – 3 дитини. В іншому випадку, смертність і надалі перевищуватиме народжуваність, адже людей похилого віку на 50 відсотків більше, ніж решти населення.

Таблиця 2

Природний приріст (скорочення) населення Вінницької області, за рік (осіб)

Рік	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Міські поселення та сільська місцевість	-8820	-9020	-7482	-6818	-8016	-8020	-9096	-9301	-9924	-11572
міські поселення	161	-439	190	379	-231	-411	-1087	-1439	-1857	-2670
сільська місцевість	-8981	-8581	-7672	-7197	-7785	-7609	-8009	-7862	-8067	-8902
на 1000 осіб наявного населення										
Міські поселення та сільська місцевість	-5,3	-5,5	-4,6	-4,2	-5,0	-4,9	-5,7	-5,8	-6,3	-7,4
міські поселення	0,2	-0,6	0,2	0,5	-0,3	-0,5	-1,3	-1,8	-2,3	-3,4
сільська місцевість	-10,6	-10,3	-9,4	-8,8	-9,6	-9,6	-10,1	-10,1	-10,4	-11,7

Джерело: [1; 2]

Україна займає 186 місце з 226 країн світу за рівнем народжуваності. Заради справедливості варто зауважити, що низька народжуваність і постаріння населення характерні для більшості європейських країн, однак високий рівень життя в них спричиняє стабільний міграційний приплив, що не тільки компенсує депопуляцію, але й призводить до деякого зростання чисельності населення. Крім цього, приплив молоді (а мігрують переважно молоді люди) позитивно змінює вікову структуру населення. В Україні такі стабілізатори відсутні, ситуація кардинально відрізняється – на фоні невеликого від’ємного (у 2005 р. додатного) сальдо стаціонарної міграції спостерігається масштабний відплив населення, що безпосередньо проявляється на процесах народжуваності. Оцінки чисельності населення України та його статеві-вікової структури на перспективу є доволі невтішними.

Таблиця 3

**Демографічне навантаження на населення у віці 15 – 64 роки
(на 1000 осіб у віці 15 – 64 роки), на початок року**

Рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Загальне навантаження	489	475	469	468	470	477	483	489	496	497
Навантаження особами у віці 0-14 років	222	219	218	220	221	225	229	232	234	234
Навантаження особами у віці 65 років і старше	267	256	251	248	249	252	254	257	262	263

Джерело: [1; 2]

Дані таблиці 3 переконують, що з року в рік зростає демографічне навантаження на населення у віці 15-64 роки.

Таким чином, ми переконуємось, що питання демографічної ситуації та відтворення трудових ресурсів Вінниччини, як і в цілому по Україні, потребують постійної уваги та вирішення. Необхідно забезпечити розвиток трудового потенціалу регіону, який би відповідав стратегічним напрямом і пріоритетним завданням соціально-економічного зростання Вінниччини.

Список літератури

1. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/Quicktables/KEY_IND/key_index.asp
2. http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/statfile_c.asp
3. <http://www.vingudpss.gov.ua/news/demografichni-pokazniki-vinnickoyi-oblasti-u-2018-roci>
4. Місце Вінницької області в економіці України. Статистичний збірник. Вінниця, 2019

СЕКЦІЯ 2

SECTION 2

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
WORLD AGRICULTURE AND
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

УДК 339.564:631

Бобла В.
магістр,

Житомирський національний агроекологічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА ТА ЕКСПОРТУ КУКУРУДЗИ В УКРАЇНІ

Аграрний сектор має важливе значення для економіки країни. Враховуючи обсяги виробництва аграрної продукції, особливо зернових культур країна має суттєвий вплив на світову кон'юнктуру. Відповідно дане питання є актуальним, значна кількість науковців зайняті у його дослідженні.

Аналіз наукових напрацювань дозволив виокремити основні дослідження в цій сфері. Серед вітчизняних дослідників, Васильєва Н. К. займалася прогнозуванням цін у галузі рослинництва в Україні та регіонах. Дмитрієва В. А. досліджувала економічні коливання аграрного сектора незалежної України: нелінійний аналіз криз та стійкості. Карамушка О. М. досліджував можливості підвищення конкурентоспроможності виробників зернових культур в Україні. Карамушка О.М. досліджував економічний розвиток підприємств зернового комплексу в умовах ризиків та глобалізації. Нужна С. А. проводила оцінку економічного ризику сільськогосподарських підприємств.

Дані по галузі рослинництва представлені у статистичному збірнику «Рослинництво України за 2018 рік». Інформація про стан реалізації експортного потенціалу зернової галузі України (на прикладі кукурудзи) представлена в статистичному збірнику «Сільське господарство України» та інших довідниках. Шрамко І. І. досліджував економічний аналіз технічного розвитку природного агровиробництва культур. Водночас, багато питань, потребують подальшого дослідження.

Використовуючи наявну інформаційну базу, стан реалізації експортного потенціалу зернової галузі України розглянуто на прикладі кукурудзи. На рис. 1. представлено динаміка цін і світовий експорт кукурудзи. Наразі ціни є основним фактором, що визначає посівні площі. Загалом в Україні у 2019 році засіяно ярими зерновими 7,2 млн га.

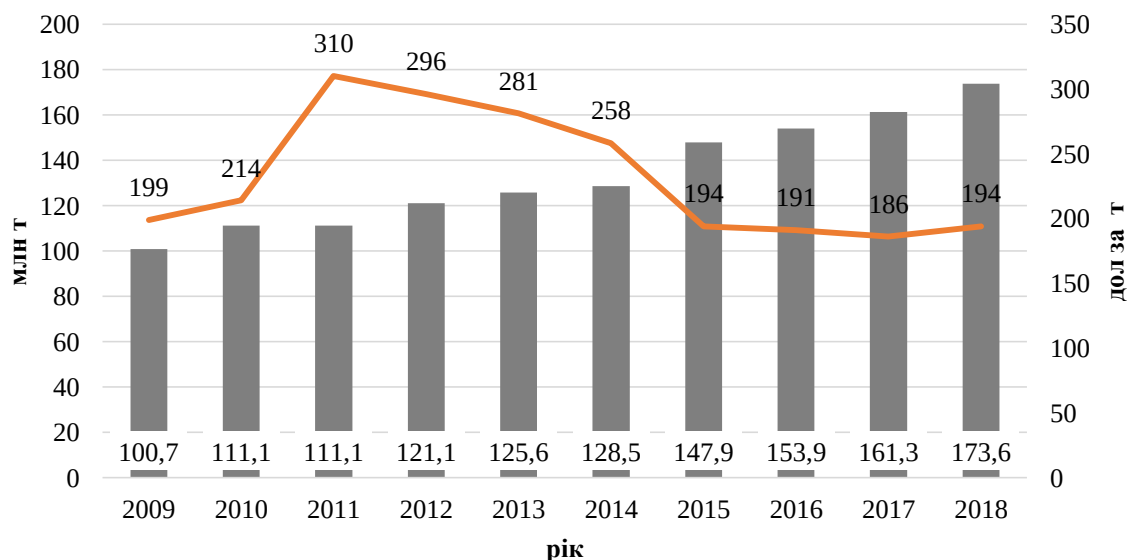

Рис. 1. Динаміка цін і світовий експорт кукурудзи

Джерело: [7]

На рис. 2. представлено динаміку українського експорту кукурудзи (млн т) та темпи зростання (%)

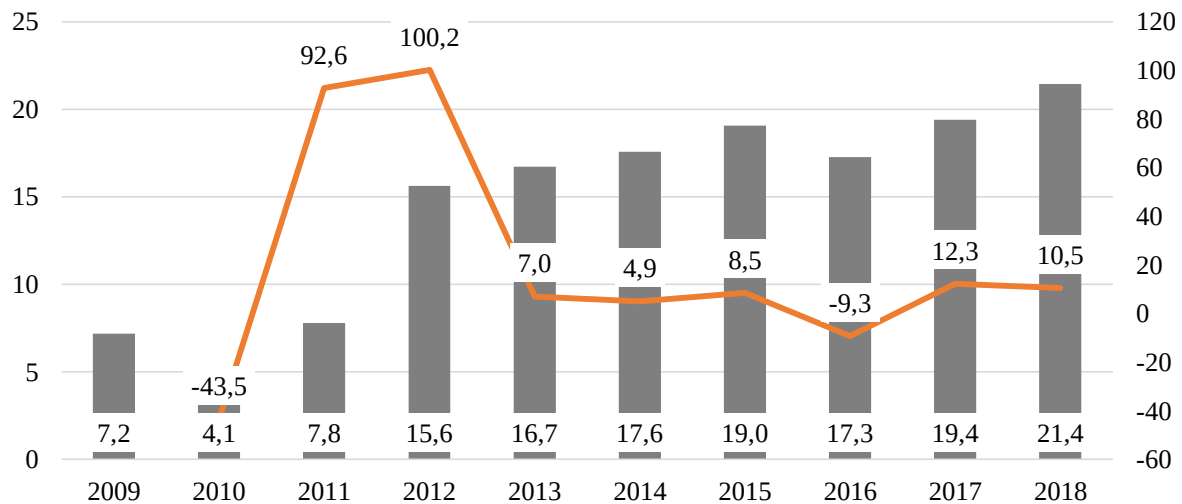

Рис. 2. Динаміка українського експорту кукурудзи (млн т) та темпи зростання (%)
Джерело: [7]

Отримані дані дозволяють констатувати факт постійного зростання експорту зернової кукурудзи починаючи з 2010 р, що пов'язано із зростанням попиту на дану продукції та відповідно ціни на неї. За даними Мінагрополітики, під урожай 2019 р. господарства України посіяли: кукурудза на зерно – 4625 тис. га (на 1 % більше).

Аналіз наявних даних дозволяє стверджувати про подальше нарощення експортного потенціалу вітчизняних товаровиробників продукції рослинництва, а саме зернової кукурудзи.

Список літератури

1. Анпілогова Ж.Д. Управління конкурентоспроможністю на засадах маркетингової діяльності в аграрній сфері. *Економіка АПК*. №11. 2010. С. 24-27.
2. Антонюк Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації: Монографія Київ: КНЕУ, 2004. 275 с.
3. Бабенко А.Г. Державне регулювання та підвищення конкуренто-спроможності аграрного сектору. *Економіка АПК*. 2011. № 5. С. 85-90.
4. Карамушка О.М. Підвищення конкурентоспроможності виробників зернових культур в Україні. *Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*. 2016. № 2. С. 188-192.
5. Статистичний збірник "Рослинництво України за 2018 рік." К. : Державний комітет статистики України, 2019. 180 с.
6. Статистичний збірник "Сільське господарство України за 2018 рік." К. : Державний комітет статистики України, 2019. 392 с.
7. Food and Agriculture Organization of the United Nations Statistics Division [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.fao.org>

УДК: 658.7

Гаріфулліна Н. В.

магістр,

Житомирський національний агроекологічний університет

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розширення глобалізації було задокументоване як одна з найважливіших фундаментальних причин, що впливає на діяльність постачальників логістичних послуг. Розвиток техніки та правил організації покращує переміщення вантажу, швидкість доставки,

якість обслуговування, організаційні витрати, практику роботи обладнання та енергозбереження. Перевезення має важливу роль в управлінні логістикою. Наразі потрібно виявити основні фактори, які впливають на логістичний та транспортний сектор через глобалізаційні процеси.

Значна кількість публікацій наразі присвячена особливостям організації транспортних перевезень в умовах глобалізації. Специфіка організації міжнародних автотранспортних перевезень в умовах глобалізації є досить актуальним та практичним напрямом для дослідження. Так, Арсенов В. І. досліджував особливості організації транспортних перевезень в умовах глобалізації [1]. Болдовська К. П. вивчала сучасний стан і шляхи підвищення ефективності роботи автотранспортного комплексу України у контексті розвитку транскордонного співробітництва та шляхи активізації інноваційної діяльності підприємств автотранспортного комплексу України у контексті міжнародного співробітництва та євроінтеграції [2 – 3]. Дмитрів Д. В. проводив аналіз ринку міжнародних автомобільних вантажних перевезень [4]. Кучерук Г. Ю. досліджував якість транспортних послуг: управління, розвиток та ефективність [5]. Левковець П. Р. та Маруніч В. С. досліджували специфіку міжнародних перевезень і транспортного права [6]. Логвинова Н. В. обґрунтовувала шляхи розвитку транспортної системи України [7]. Логотова Т. Г. та Полторацький М. М. досліджували сучасний стан транспортної інфраструктури України в умовах сучасних глобальних викликів [8]. Мохова Ю. Л. аналізувала значення транспортної галузі в системі національної економіки України [9]. На офіційному сайті Державної служби статистики України представлено дані про перевезення вантажів автомобільним транспортом за видами вантажів [10]. Панасенко Н. Л. та Іванік В. Б. здійснювали комплексну оцінку транспортної системи та її підсистем в Україні [11]. Ткаченко А. М. досліджував міжнародні автоперевезення: економічні та управлінські аспекти.

Значний інтерес до даної тематики зумовлений зростанням інтенсивності транспортних потоків. Стан перевезення вантажів автомобільним транспортом за видами вантажів у І півріччі 2019 року представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Перевезення вантажів автомобільним транспортом за видами вантажів у І півріччі 2019 року, тис. т

Перевезення вантажів автомобільним транспортом	Перевезено вантажів – усього
Усього	85661,42
продукція сільського господарства	9293,55
кам'яне і буре вугілля	1591,15
харчові продукти	10868,67
текстиль	284,43
деревина	3138,92
кокс	3007,22
продукція мінеральна неметалева інша	7668,25
основні метали	1492,16
машини й устаткування	1407,86
транспортні засоби	339,51
меблі	1163,00
вторинна сировина	1630,44
пошта	527,24
устаткування	282,66

Джерело: [10]

Незважаючи на значні дослідження у цій сфері, транспорт є, можливо, найменш дослідженим елементом у комплексі факторів, які сприяють світовій економіці, що змінюється. Наразі специфіка організації міжнародних автотранспортних перевезень в умовах глобалізації проявляється у наступному:

1. Основні асиметричні потоки використовуються для задоволення необхідних потреб, починаючи від сировини до готової продукції. Асиметрія відзначає торгові дисбаланси, а також загальну лінійну організацію ланцюгів поставок.

2. Глобальні потоки в основному знаходяться в морському судноплавстві з портовою інфраструктурою.

3. Торгівельні компанії використовуються як взаємодіючі проекти, що знаходяться на центральних полях з урахуванням основних полюсів світової економіки.

4. Глобальні автомобільні перевезення здійснюються транснаціональними корпораціями. При цьому вони підлаштовуються під залізничну та морську інфраструктуру, де нижча ціна перевезень.

Список літератури

1. Арсенов В.И. Транспорт в международных экономических отношениях. К., 2009. 312 с.
2. Болдовська К. П. Сучасний стан і шляхи підвищення ефективності роботи автотранспортного комплексу України у контексті розвитку транскордонного співробітництва. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: зб. наук. праць Харківського національного автомобільнодорожнього університету. Харків : ХНАДУ. 2017. № 3 (18), Т. 2. С. 4 – 8.
3. Болдовська К. П. Шляхи активізації інноваційної діяльності підприємств автотранспортного комплексу України у контексті міжнародного співробітництва та євроінтеграції. Харків : ХНАДУ. 2016. № 4 (15), Т. 2. С. 4-7.
4. Дмитрів Д. В. Аналіз ринку міжнародних автомобільних вантажних перевезень. Вісник ЖДТУ. 2008. № 3 (46). С. 59 – 62.
5. Кучерук Г.Ю. Специфіка організації міжнародних автотранспортних перевезень. Держ. екон.-технол. ун-т. К.: ДЕТУТ, 2011. 205 с.
6. Левковець П.Р., Маруніч В.С. Міжнародні перевезення і транспортне право: навч. посіб. 3-є видання. К.: Арістей, 2005. 292 с.
7. Логвинова Н.В. Шляхи розвитку транспортної системи України. 2016. URL: <http://www.dspspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300>.
8. Логута Т.Г., Полторацький М.М. Сучасний стан транспортної інфраструктури України. *Теоретичні і практичні аспекти економіки*. 2015. Вип. 2 (12). Т. 2. С. 8 – 14.
9. Мохова Ю.Л. Значення транспортної галузі в системі національної економіки України. Дон ДУУ. Менеджер. 2015. № 1 (69). С. 88 – 96.
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Панасенко Н.Л., Іванік В.Б. Комплексна оцінка транспортної системи та її підсистем в Україні. *Економічний простір*. 2014. № 84. С. 89 – 97.

УДК 65.012.265

Глушенко М. М.

магістр,

Житомирський національний агроекологічний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ»

Для ефективної господарської діяльності та підтримання постійного виробничого циклу кожному підприємству потрібні відповідні ресурси та сировинне забезпечення. В умовах зростаючого дефіциту матеріальних ресурсів нагальною науково-практичною проблемою є управління забезпеченням їх на підприємствах. Формування ресурсного забезпечення потребує поглибленого вивчення сучасних закономірностей формування та руху матеріальних ресурсів у виробничому процесі з огляду на відновлення відтворювального циклу на підприємствах на основі використання сучасних методів управління для організації ефективного руху матеріальних ресурсів в умовах реформування економічних відносин.

Значний внесок у розробку теоретичних і практичних питань щодо дослідження економічної сутності поняття «ресурсний потенціал» здійснювали: В. Н. Амітан, А. М. Гаджинський, Є. В. Крикавський, О. М. Тридід, А. Д. Чудаков, Н. І. Чухрай. Проблеми ефективного використання і раціонального управління матеріально-сировинними ресурсами

досліджені в працях: О. І. Амоші, А. М. Гаджинського, Є. О. Хруцького, Е. С. Хазановича, В. С. Шестакова, М. Еддоуса, Р. Стенсфілда та ін.

Питання економічної сутності поняття «ресурсний потенціал» є досить актуальним серед вітчизняних та зарубіжних дослідників. Так, Александрова Г.М. досліджувала специфіку управління фінансовим ресурсозбереженням торговельних підприємств [1]. Гриньова В. М. та Салун М. М. вивчали специфіку оптимізації вартості складових ресурсного потенціалу підприємства [2]. Данкевич В. Є. досліджував особливості використання земельних ресурсів [3]. Кобцов Н. В. та Тюленєва Ю. В. вивчали шляхи підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом в кондитерській галузі [4]. Міценко Н. Г. та Кумечко О. І. досліджували ресурсний потенціал підприємства: сутність, структуру та стратегію використання [5]. Міценко Н. Г. та Титар С. В. проводили аналіз в управлінні ресурсним потенціалом торговельних підприємств [6]. Сердак С. Е. вивчав принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання [7]. Шаманська О. І. досліджувала основні напрями підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом сільськогосподарського підприємства [9]. Шталь Т. В. досліджувала комплексну оцінку ресурсного потенціалу підприємств роздрібної торгівлі [10]. Враховуючи, що основною сферою дослідження є аграрний сектор, його ресурсне забезпечення потрібно досліджувати більш системно. Основні засоби в сільському, лісовому та рибному господарстві представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Основні засоби в сільському, лісовому та рибному господарстві

Показник	2013	2014	2015	2016	2017
Надійшло основних засобів	25061	26670	40217	62631	77740
з них введено в дію нових основних засобів	15233	14774	20821	39576	44841
Вибуло основних засобів	8371	10748	10460	12754	16700
з них ліквідовано основних засобів	1327	1395	1242	1497	1909
Вартість основних засобів на кінець року	156013	171392	210169	270467	341622
Амортизація (знос) основних засобів за рік	11077	11727	14068	16840	19504

Джерело: [18].

**Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.*

Наразі основними елементами ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємства є такі види ресурсів як: трудові, фінансові, матеріальні, нематеріальні, інформаційні. Від їх поєднання та наявності залежить ефективність господарської діяльності та спроможність підприємства виробляти конкурентоспроможну продукцію на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Список літератури

1. Александрова Г.М. Управління фінансовим ресурсозбереженням торговельних підприємств. *Гроші, фінанси і кредит*. Донецький нац. ун-т економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. Донецьк, 2009. 21 с.
2. Гриньова В.М. Оптимізація вартості складових ресурсного потенціалу підприємства : монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 236 с.
3. Данкевич В. Є. Розвиток земельних відносин в умовах глобалізації: монографія. Житомир: Видавець О.О. Євенок, 2017. 392 с.
4. Кобцов Н.В., Тюленєва Ю.В. Шляхи підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом в кондитерській галузі. Вісник НТУУ "КПІ". 2015. № 9. URL: ape.fmm.kpi.ua/article/view/41658
5. Міценко Н.Г., Кумечко О.І. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, структура, стратегія використання. *Науковий вісник НЛТУ України*: зб. наук.-техн. праць. 2010. Вип. 20.9. С. 193-198.
6. Міценко Н.Г., Титар С.В. Проблемний аналіз в управлінні ресурсним потенціалом торговельних підприємств. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2011. Вип. 21.10. С.317-322.
7. Сердак С.Е. Принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання. *Академічний огляд*. 2008. № 2. С. 83-88.

8. Ціннісно-орієнтоване управління реалізацією ресурсного потенціалу торговельного підприємства : монографія / М. В. Чорна [та ін.]. Харків : ХДУХТ, 2018. 373 с.
9. Шаманська О.І. Основні напрямки підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. Вип. №6(132). URL: www.irbisnbn.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe
10. Шталь Т.В. Комплексна оцінка ресурсного потенціалу підприємств роздрібної торгівлі: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.05 / Харківський державний університет харчування та торгівлі. Харків, 2006. 18 с.
11. Dankevych E., Dankevych V., Chaikin O. Ukraine agricultural land market formation preconditions. *Acta Univ. Agric. Silvic. Mendelianae Brun.* 2017, No. 65, pp. 259–271.
12. Statistical Yearbook “Land Governance Monitoring in Ukraine: 2016-2017” [Electronic resource]. - Access mode : <http://www.kse.org.ua/en/research-policy/land/governance-monitoring/yearbook-2016-2017/>

УДК 330.1

Гоменюк В. В.

студентка,

Національний університет «Львівська політехніка»

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Ринок фінансових послуг є важливим елементом у структурі національної економіки, адже створює рух грошового капіталу, нарощує обсяги фінансових операцій і таким чином впливає на розвиток вітчизняного господарства. Що більше розвинутим є цей ринок, то більший потенціал має країна для економічного зростання загалом.

Всесвітнім економічним форумом опубліковано рейтинг країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), який оцінює мікроекономічні та макроекономічні основи національної конкурентоспроможності, що визначається як сукупність інститутів, політики та факторів, що визначають рівень продуктивності країни. На поточну дату рейтинг очолили США. До десятки найбільш конкурентоспроможних увійшли Сінгапур, Німеччина, Швейцарія, Японія, Нідерланди, Гонконг, Швеція, Данія, Фінляндія. Зі 140 країн Україна посідає 83 місце між Домініканською республікою та Північною Македонією [1]. Порівняно з попереднім роком Україна опустилась на дві позиції нижче. За критерієм фінансової системи Україна займає 117 місце, де оцінка дорівнює 48,7 балів зі 100 балів.

Фінансові ресурси, що надаються приватному сектору фінансовими корпораціями у відсотках до ВВП у 2018 році в Україні відповідають 59,7 % (56 місце серед 140). Фінансові ресурси – це позики, придбання неакціонерних цінних паперів, а також торговельні кредити та інші дебіторські заборгованості, які встановлюють вимогу про погашення [4]. Найвищу позицію займає Кіпр (241,2 % до ВВП), Гонконг (215,0 % до ВВП), США (191,5 % до ВВП). За таким рейтингом Україна межує з Ірландією (60,5 % до ВВП) та Іраном (59,3 % до ВВП).

В Україні малі та середні підприємства низькою мірою можуть отримати доступ до фінансування, необхідного для здійснення своїх бізнес-операцій через фінансовий сектор (3,1 балів із 7 балів). Тоді, як європейські країни мають вищий показник (4 – 4,5 балів), а Німеччина займає другу позицію зі 5,3 балами. У нашій країні надзвичайно важко початківцям-підприємцям з інноваційними, але ризикованими проектами, отримати фінансування власного капіталу. Про це свідчить рейтинг за індексом наявності венчурного капіталу. За 7-бальною шкалою Україна має 2,7 бали. Така ж оцінка належить Польщі, Туреччині, Казахстану, Росії, Албанії [1].

Надійність банків є найвищою у Фінляндії, Канаді та Сінгапурі з оцінками 6,7; 6,5; 6,4 балів відповідно з 7 балів максимальних. Україна займає 135 сходинку із 140 країн з оцінкою 2,8, що означає вимогу банків щодо рекапіталізації. Межує з Молдовою (2,9 балів) і Єменом (2,7 балів) [5].

Конкурентоспроможність ринку фінансових послуг також залежить від політики уряду. Важливо знати наскільки швидкою є законодавча база країни щодо адаптації до цифрових бізнес-моделей (наприклад, електронна комерція, економіка спільного використання тощо), наскільки у країні уряд забезпечує стабільне політичне середовище для ведення бізнесу та як ефективно реагує на зміни (наприклад, технологічні зміни, суспільні та демографічні тенденції, проблеми безпеки та економічні проблеми), а також чи існує довгострокове бачення. За першим критерієм Україна посідає 89 місце та межує з Угорщиною та Латвією, а найбільш мобільними є США, Сінгапур і Люксембург. Найкраще уряд реагує на різноманітні зміни у Сінгапурі (6,1 балів), США (5,7 балів) та ОАЕ (5,6 балів), а найгірше – у Сальвадорі (1,8 балів) та Венесуелі (1,3 балів). Україна ж має оцінку 3,0 балів із 7 балів, і займає 100 сходинку в рейтингу. Із довгостроковим бачення уряду Україна поступається місцем усім країнам-сусідам – Польщі, Угорщині, Румунії, Молдові, Росії [1].

Уявлення про корупцію у державному секторі вимірює Індекс сприйняття корупції, який є складеним показником, і його масштаб коливається у межах від 0 (сильно корумпований) до 100 (дуже чистий). Найбільш прозора ділова активність у Новій Зеландії (89), Данії (88), Швейцарії (85), Фінляндії (85) і Норвегії (85). На жаль, вітчизняна економіка заплямована таким явищем і має значення лише 30 [1].

Оцінка за ступенем індексу регулювання конфлікту інтересів, який вимірює захист акціонерів від зловживань директорами корпоративних активів для особистої вигоди, найвища у Новій Зеландії та Сінгапурі (по 9,3 балів із 10 балів) [2]. В Україні вона становить 5 балів і є більшою, ніж у Нідерландах, Словаччині, Швейцарії, Угорщині. Права акціонерів на корпоративне управління найбільші у Казахстані, Грузії та Індії. Ступінь управління акціонерами в Україні є на вищому від середнього рівні (56 місце серед 140 країн).

Також важливо оцінити культуру підприємництва, а саме: як швидко розвиваються нові компанії з інноваційними ідеями, якою мірою компанії приймають ризиковані або руйнівні бізнес-ідеї, якою мірою керівництво делегує повноваження підлеглим. За цими критеріями Україна посідає 72 місце з оцінкою 48,1 балів зі 100 можливих [3].

Отже, по-перше, добре відрегульований ринок фінансових послуг знижує ризики, які пов'язані з конкретною країною та забезпечує приріст іноземних інвесторів. По-друге, якісний ринок фінансових послуг повинен бути незамінним інструментом, який використовується для залучення в процес розвитку економіки всіх заощаджень населення. Внутрішні заощадження можуть і повинні відігравати особливу позитивну роль у вітчизняній економіці [6]. Населення та міжнародні інвестори мають бачити, що перехід до ринкової економіки буде створювати шляхи для розвитку особистостей та росту благополуччя. Але лише сам контроль над ринком фінансових послуг не в змозі вирішити соціальні проблеми, коріння яких сягають в історію.

Список літератури

1. Войнова Є. І. Світовий ринок фінансових послуг: оцінювання показників. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 5. С. 6 – 17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2017_5_3.
2. Гарагонич О. В. Конфлікт інтересів акціонерів і акціонерного товариства. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2016. № 2. С. 121 – 135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chcks_2016_2_9.
3. Гура В. Л. Особливості культури сучасного підприємництва. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2013. Вип. 28 (1). С. 402 – 409. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tppe_2013_28\(1\)_53](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tppe_2013_28(1)_53).
4. Казаков О. О., Крачковський В. С. Методи оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства: управлінський аспект. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2015. Т. 21, № 4. С. 118 – 123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnuht_2015_21_4_15.
5. Осадець О. М. Методика вступу кредитних спілок на ринок фінансових послуг. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 20 (2). С. 141 – 146. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_20\(2\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_20(2)_32).
6. Офіційний сайт World Economic Forum. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018>.

УДК 330.341.1

Гриб М. В.

магістр,

Житомирський національний агроекологічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

За підрахунками ООН, до 2020 року загальна кількість населення значно зросте. Щоб прогодувати всіх, виробництво продуктів харчування повинно збільшитися щонайменше на 70 %. Тільки нові технології можуть забезпечити такий приріст [16]. На щастя, світ вже отримав інноваційні рішення для аграріїв, а деякі з них запроваджуються і в Україні. Зазначене що сприятиме частковому вирішенню наявних проблем.

Ефективність діяльності кожного сільськогосподарського підприємства в сучасних умовах глобальних викликів наряду залежить від запровадження інноваційних розробок у господарський процес. Це є об'єктивною та необхідною умовою виробництва якісної та конкурентоспроможної продукції для внутрішнього та зовнішнього ринку.

Наразі питання управління інноваційними процесами на сільськогосподарських підприємствах є досить актуальним серед вітчизняних та зарубіжних дослідників. Так, Андрійчук В. Г. досліджував агропромислові формування нового типу та специфіку запровадження інновацій на них [1]. Антипов І.В. досліджував інноваційний розвиток національної економіки в контексті створення інноваційних інфраструктур [2]. Бутко М. П. та Родін В. С. вивчали агропромислову інтеграцію як шлях активізації інноваційного розвитку аграрного виробництва [3]. Гайдуцький П. І. описував структурні перекося і ризики кризи в АПК та необхідність інноваційного розвитку [5]. Гордієнко В.П. вивчав інноваційний розвиток регіонів на основі технопаркової концепції [6]. Данкевич Є. та Данкевич В. обґрунтовували переваги і ризики надконцентрації агропромислового виробництва та земельних ресурсів: економічний, екологічний та соціальний аспект [7]. Дорошко О. О. досліджував теоретичні аспекти управління інноваційними процесами на сільськогосподарських підприємствах [8]. Жидяк О. Р. досліджував прикладні аспекти управління інноваційними процесами на сільськогосподарських підприємствах [9]. Задорожна Л. М. проводила оцінку стану інституційного забезпечення розвитку ринку інновацій в аграрній сфері [10]. Зінченко Н. В. досліджував агропромислову інтеграцію як чинник підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва [11]. Кирилов Ю. Є. досліджував методологічні орієнтири розвитку аграрного сектору України в умовах глобалізації [12]. Мороз О. В., Семцов В. М. та Кукель Г. С. проводили моделювання впливу агрохолдингів на розвиток сільського господарства і сільських територій України [13]. Щодо законодавчого забезпечення то основними нормативно-правовими актами, що регулюють інноваційну діяльність є відповідні закони [14-15].

Опрацювання значної кількості літературних джерел дозволяє виокремити основні теорії (загальна теорія систем, теорія економічних систем, теорія активних систем, теорія організаційних систем, теорія дисипативних систем, теорія об'єктного управління, теорія управління за цілями, теорія організаційних ресурсів, теорія корпоративного управління, теорія підприємництва, теорія інновацій), де описано специфіку управління інноваційними процесами на сільськогосподарських підприємствах.

Дослідження теоретичних аспектів управління інноваційними процесами на сільськогосподарських підприємствах дозволяє зробити висновки, що максимальна автоматизація праці – це тенденція протягом наступних кількох років у всіх професійних сферах, не обмежених лише сільським господарством.

Підсумовуючи можна зазначити, що сільськогосподарська інноваційна система стосується людей, знань, технологій, інфраструктури та культур, які вони створили чи

вивчили, з ким вони працюють та які нові ідеї експериментують. Підхід являє собою істотну зміну в способі перегляду виробництва та його підтримці.

Список літератури

1. Андрійчук В. Г. Агропромислові формування нового типу. *Економіка АПК*. 2013. № 1. С. 3 – 15.
2. Антипов І.В. Особливості Інноваційного розвитку. *Зб. наук. пр. Донецького держ. ун-ту управління*. 2010. Вип. 148. С. 1 – 8.
3. Бутко М. П., Родін В. С. Агропромислова інтеграція як шлях активізації аграрного виробництва. *Економіка АПК*. 2010. № 3. С. 10 – 13.
4. В Україні стрімко зростає кількість агрохолдингів. URL: <https://delo.ua/business/v-ukraine-stremitelno-rastet-kolichestvo-agroholdingov-343700/>.
5. Гайдуцький П. І. Структурні перекоси і ризики кризи в АПК. *Економіка АПК*. 2014. № 7. С. 38 – 46.
6. Гордієнко В.П. Інноваційний розвиток регіонів на основі технопаркової концепції. *Економічний простір*. 2011. № 46. С. 37 – 44.
7. Данкевич Є., Данкевич В. Переваги і ризики надконцентрації агропромислового виробництва та земельних ресурсів: економічний, екологічний та соціальний аспект. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2016. Vol. 2. № 3. Р. 60 – 74. URL : www.are-journal.com.
8. Дорошко О. О. Технопарки та управління інноваційними процесами на сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nauka>.
9. Жидяк О. Р. Інноваційний розвиток підприємств аграрної сфери: регіональний аспект [Електронний ресурс]. *Економіка: реалії часу*. Наук. журнал. 2012. № 2 (3). С. 165 – 168.
10. Задорожна Л. М. Оцінка стану інституційного забезпечення розвитку ринку інновацій в аграрній сфері. *Молодий вчений*. 2015. № 7 (22). С. 70 – 75.
11. Зінченко Н. В. Агропромислова інтеграція як чинник підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2010. № 5 (44). С. 41 – 43.
12. Кирилов Ю. Є. Методологічні орієнтири розвитку аграрного сектору України в умовах глобалізації. *Економіка АПК*. 2012. № 11. С. 104 – 107.
13. Мороз О. В., Семцов В. М., Кукель Г. С. Моделювання впливу агрохолдингів на розвиток сільського господарства і сільських територій України. *Економіка та держава*. 2015. № 12. С. 62 – 66.
14. Закон України від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
15. Закон України від 08.09.2011 № 3715-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
16. Dankevych V., Dankevych Y., Pyvovar P. Clustering of the international agricultural trade between Ukraine and the EU. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2018. Vol. 40. №. 3: 307–319.

УДК 327

Гула І. А.
студентка 3-го курсу,
спеціальність «Фінанси, банківська справа і страхування»,
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя
Науковий керівник:
Химич І. Г.
к. е. н, доцент кафедри економіки та фінансів,
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя

ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Після розпаду СРСР країни, які входили до його складу почали шукати нові шляхи для розвитку, обираючи той, який в перспективі принесе найбільше переваг та забезпечить процвітання економіки та утвердить гідні позиції на міжнародній арені. Більшість країн одразу обрали для себе головну ціль – вступ до Євросоюзу, що забезпечить модернізацію економіки, розвиток технологічної складової, розвиток міжнародної торгівлі, співпраця з провідними економіками світу.

Зі здобуттям незалежності Україна опинилася на стику двох варіантів інтеграції: євразійської та європейської. Сьогодні шлях інтеграції України чітко сформований. Євроінтеграція – це свідомий і цілком природний вибір України, який чітко сформулила Революція Гідності в кінці 2013 року – на початку 2014 року. Угода про асоціацію з ЄС, яка набула чинності у 2017 році, стала головним орієнтиром, який визначає траєкторію руху України в Європейський Союз. Звісно, швидкість інтеграції не настільки велика, як би це хотілось, адже є велика кількість проблем, як внутрішніх і зовнішніх, які цей процес уповільнюють.

Найбільш суттєвими перешкодами для вступу України в Євросоюз є такі, як [1]:

1. Внутрішня криза самого ЄС та зростання євроскептичних сил в європейських країнах. Останнє десятиліття ХХ ст. було найбільш вдалим періодом для вступу країн до складу ЄС. Та криза 2008 – 2009 років стала причиною активізації сил скептиків і євроапокаліптиків, які висловили тези про сумнівні перспективи для Євроінтеграції. Постійна економічна та політична криза у Греції, Молдові також підривають стабільність розвитку Єврозони. Однак найбільш серйозна ознака політичної кризи в ЄС є рішення Великої Британії про вихід з Європейського Союзу, яке було озвучене ще у червні 2016 року після референдуму і дістало назву «Brexit».

2. Корупція та повільний темп реформ в Україні. Угода про асоціацію з ЄС була затверджена ще у 2017 році. Станом на 18 лютого 2019 року, за словами Голови представництва ЄС в Україні Хьюго Мінгареллі, Україна не показує активного темпу в сферах виконання Умов про асоціацію. Прогрес виконання Угоди склав лише 52 %. Головними причинами цього він вважає «відсутність політичної волі» та неспроможність центральних органів виконавчої влади організувати процес виконання реформ.

3. Позиція держав-членів ЄС, які не хочуть приймати Україну до ЄС. Згідно з соціологічними компаніями Kontar Public, було проведено опитування щодо вступу України в ЄС серед жителів таких європейських країн: Франція, Польща, Литва, Нідерланди, Італія, Велика Британія. Вступ України до НАТО підтримали 58 % жителів, а 48 % проголосували за вступ України до Євросоюзу. Найбільшу підтримку Україна отримала від Литви і Польщі (67 % і 68 %) , і найменшу від Нідерландів(27 %).

4. Недостатній економічний рівень розвитку України. Сьогодні рівень української економіки не відповідає вимогам Європейського союзу. Українська економіка не є привабливою для іноземних інвесторів: високий рівень корупції, бюрократія, лобіювання, високий рівень тіньового сектору, нестабільність податкової політики стають головними факторами, що не дають змоги економіці розвиватися на повну силу і швидше дійти до рівня європейських економік.

5. Вплив Росії на велику кількість країн, які не хочуть псувати стосунки з РФ. 14 травня 2018 року глава представництва ЄС в Україні Хьюго Мінгареллі на зустрічі з віце-прем'єр-міністром України Іванною Климус-Циндадзе заявив, що серед країн-членів Європейського союзу Україна має мало прибічників, а більшість членів організації не бажають псувати стосунки з Росією через Україну. Причиною такої ситуації він також назвав те, що більшість країн не знає, яка насправді є Україна, адже імідж нашої держави на міжнародній арені не найкращий. Глава додав, що варто розв'язати проблему з комунікаціями, адже при обговоренні торкаються лише негативних аспектів і ніхто не знає, що Україна-це велика країна, де виробляють ракети, двигуни, країна, яка має найкращі родючі землі, туристичний потенціал та трудові ресурси, які готові працювати на 200 доларів в місяць.

6. Агресія Росії на Сході України. Початок Російської агресії, анексія Криму та фактична окупація частини Донбасу поклало основу для початку міжнародних конфліктів, для розвитку негативних чинників на міжнародному рівні та для порушення міжнародно-правових засад світового порядку. Європейські країни хочуть бачити з собою перспективну та розвинену, а не корумповану та нерозвинену країну.

Вступ України до ЄС-це важкий шлях, який залежить від багатьох факторів. Це залежить і від виконання реформ всередині країни, так і стабільності на міжнародній арені. Головним

фактором, який сприятиме швидкому вступу України в ЄС-проведення реформ, імплементація всіх нормативних актів, які закладені в Угоді про асоціацію з ЄС.

Список літератури

1. Експерти назвали найбільші перешкоди членства України в ЄС. URL: https://dt.ua/POLITICS/eksperti-nazvali-naybilshi-pereshkodi-chlenstva-ukrayini-v-yes-249801_.html.

УДК 339.5

Журавльова А. О.

студентка 6 курсу факультету суспільних наук і міжнародних відносин,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Науковий керівник:

Петров П. Г.

канд. політ. наук, доц. кафедри міжнародних відносин,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

**ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ТОРГІВЕЛЬНОГО
ПРОТИСТОЯННЯ МІЖ США ТА КНР**

Справжні причини загострення суперечностей між США та КНР пов'язані зі становленням нової багатополлярної системи світового устрою та впливу глобальних чинників. При цьому, на відміну від Б. Обами, який фактично визнав даний факт та розпочав будівництво рівноправних відносин між США та Китаєм, як двома провідними державами світу, Д. Трамп відмовився від такого підходу. Так, основою його курсу стало гасло «Америка понад усе», що передбачає збереження одноосібного світового лідерства Сполучених Штатів Америки. Зміни курсу Вашингтону були закріплені у новій Стратегії національної безпеки США в грудні 2017 року. А основними противниками США на цьому шляху вперше відкрито названі Китай та Росія.

У свою чергу, керівництво КНР на чолі з Сі Цзіньпіном також перейшло від фактично ізоляціоністської політики на міжнародній арені до реалізації стратегічних планів перетворення Китаю на велику світову державу. Такі наміри КНР були офіційно проголошені на XIX з'їзді Комуністичної партії Китаю в жовтні 2017 року як «історична мета розвитку китайської держави». [1]

Так, у відповідь на введення США додаткових ввізних мит на китайські товари, Китай підвищив власні мита на американську продукцію. Наслідком цього став початок торговельної війни між двома країнами та, відповідно, припинення економічного діалогу. По суті, крапку в цьому питанні поставила відміна КНР у вересні 2018 року візиту до США віце-прем'єра Лю Хе для проведення переговорів щодо вирішення торговельно-економічних проблем у американсько-китайських відносинах. А вже на початку жовтня США припинили поставки сирої нафти до Китаю.

Таким чином, основною країною, проти якої спрямовуються протекціоністські заходи, став Китай, що 2017 року поставив вказаною продукції до США приблизно на 2,5 млрд доларів. Свої дії, які прямо суперечать нормам та принципам Світової організації торгівлі, у Вашингтоні обґрунтували посиленням на ст. 232 американського Акта про розширення торгівлі 1962 року та ст. 21 Генеральної угоди по тарифам і торгівлі, в яких мова йде про можливості обмежень «з міркувань національної безпеки».

22 березня Китай повідомив про введення підвищених мит на 128 найменувань американських товарів – від кеш'ю і виробів з сої до свинини і труб з неіржавіючої сталі – загальним обсягом у 3 млрд доларів. Характерний момент – вказані товари в основному виробляються в штатах, в яких підтримка Дональда Трампа особливо висока – Іллінойс, Айова, Міннесота, Небраска, Індіана. На думку КНР, Вашингтон своїм рішенням про запровадження мит порушив правила СОТ, після чого Китай має право на дзеркальну відповідь.

Того ж 22 березня, буквально за кілька годин до вказаного китайського повідомлення, Трамп підписав виконавчий меморандум, котрим доручив торговому представнику США Роберту Лайтхайзеру підготувати протягом двох тижнів перелік китайських товарів, що експортуються до Сполучених Штатів загальною вартістю біля 60 млрд доларів на рік, для введення на них додаткових мит [4].

4 квітня Китай попередив, що, у випадку запровадження таких мит, Китай також обкладе митами додаткові обсяги американської сої, автомобілі та хімічні добрива – на ті ж таки 50 – 60 мільярдів. А наступного дня, 5 квітня, Дональд Трамп назвав таку реакцію КНР «несправедливою» і заявив, що відтепер мова може йти про додаткове оподаткування вже не 50 – 60, а 100 млрд китайського імпорту. «Замість того, щоб виправити свої неправомірні дії, Китай вирішив завдати шкоди нашим фермерам і виробникам», – наголосив американський президент. Декларованою метою Білого дому є зменшення дефіциту у двосторонній торгівлі, який за підсумками минулого року склав 396 млрд доларів (експорт американських товарів до Китаю склав 130, імпорт – 526 мільярдів). У своїй промові під час підписання згадуваного меморандуму 22 березня, Трамп нагадав, що поставив своїм підлеглим за мету скоротити дефіцит на 100 млрд. [3].

В той же час, на думку експертів аналітичного центру The Conference Board, у випадку загострення протистояння програє однозначно Китай. Запас міцності американської економіки значно вищий, а залежність від зовнішніх ринків – менша. В той же час, значні втрати понесуть також американські споживачі, оскільки такий конфлікт буде означати миттєвий і досить істотний ріст цін.

Загалом, торгова війна матиме серйозні наслідки для всього світу. Адже торговельні обмеження будуть вводитися все новими й новими країнами – за принципом доміно, і включатимуть все нові й нові групи товарів. На заміну свободі торгівлі прийде протекціонізм, на відкритості – бар'єри, кооперацію та співпрацю замінять фрагментація і ворожнеча. Сповільняться темпи економічного росту, світ стане бідніше і менш безпечним. Перша реакція на початок застосування обмежувальних заходів вже є – американські фондові індекси відразу ж впали більш ніж на два відсотки.

Під час саміту G20 2018 року Д. Трамп і Сі Цзіньпін уклали 90-денне торгове перемир'я, відтермінувавши заплановане на 1 січня підвищення американських мит на імпорт китайських товарів вартістю 200 млрд доларів з 10 до 25 %, поки йде обговорення торгової угоди. При цьому Китай, за словами американського президента, в ході торгових переговорів погодився знизити мита на автомобілі, які імпортують зі США. Так, на сьогодні тариф становить 40 %. 4 грудня було оголошено про початок американо-китайських торгових переговорів [2].

Таким чином, об'єктивною причиною початку торговельного протистояння є розгортання боротьби за лідерство між США та КНР. Сам Дональд Трамп заявив, що така різниця між експортом та імпортом між США та Китаєм є неприпустимою. Білий Дім також посиляється на Акт про розширення торгівлі та Генеральну угоду по тарифам і торгівлі, в яких мова йде про можливості обмежень «з міркувань національної безпеки». Так, в ході торговельного протистояння було накладено мито на велику кількість товарів з Китаю, що призвело до відповідної реакції. Загалом, хоча КНР і має гірші шанси у цьому протистоянні, така поведінка обох держав може бути руйнівною для економіки всього світу.

Список літератури

1. Вікулов М. *Що означає тарифне протистояння США і Китаю?* URL: https://espresso.tv/article/2018/04/09/svitova_torgivelnaya_vйна_scho_oznachaye_taryfne_protystoyannya_ssha_i_kytayu.
2. Головченко В. І. *Американсько-китайські взаємини й формування поліцентричної системи міжнародних відносин // США і світ: XXI століття. Колективна монографія пам'яті Є. Камінського.* – К., 2012.
3. Китай – США: «велика двійка» чи нова холодна війна? URL: https://dt.ua/international/kitay-ssha-velika-dviyka-chi-nova-holodna-vйна-_html.
4. Панування Китаю. До чого веде політика Трампа URL: <http://ua.korrespondent.net/world/3807903-panuvannya-kytau-do-choho-vedepolityka-trampa>.

УДК: 332.142.6:332

Карпет В. В.

магістр,

Житомирський національний агроекологічний університет

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Усі підприємства працюють у політичному, соціальному та економічному контексті та підпадають під регуляторні та інституційні обмеження. Незважаючи на те, що важливо підтримувати конкретні підприємства, щоб бізнес розвивався, не менш важливо дивитися на зовнішнє середовище, в якому вони працюють. Без вирішення питань, пов'язаних із загальним бізнес-середовищем та впливом бізнесу на навколишнє середовище не можливо забезпечити оптимальних результатів для досягнення сталого розвитку.

Значний внесок у розробку теоретичних і практичних питань щодо формування екологічних пріоритетів експортної діяльності підприємств зробили вітчизняні та закордонні науковці. Так, Алімова О. О. досліджувала експортний потенціал України та екологічні стандарти: проблеми та перспективи реалізації [1]. Експорт-імпорт регіонів України у торгівлі товарами з країнами СНД та ЄС представлений у статистичному збірнику [2]. Зовнішня торгівля України товарами та послугами представлена на відповідному офіційному сайті [3]. Кутідзе Л. С. досліджував нормативно-правові основи формування екологічних пріоритетів експортної діяльності підприємств [4]. Мазаракі А. А., Юхименко В. В. та Гребельник О. П. досліджували специфіку управління експортним потенціалом України [5]. Мельник Т. М. та Вишинська Т. Л. досліджували специфіку екологічних аспектів зовнішньої торгівлі товарами в Україні [6]. Реут В. Ю. досліджував питання визначення поняття екологічної сертифікації [7]. Підприємницьке право України: екологічні аспекти були досліджені у багатьох публікаціях та методичних виданнях [8]. Малишева Н. Р. вивчала нормативно-правові основи формування екологічних пріоритетів. Водночас, значна кількість питань потребує подальшого дослідження.

24 травня 2017 року Кабінет Міністрів України затвердив Стратегію розвитку підприємництва малого та середнього розміру до 2020 року. Реалізація стратегії підтримуватиме всебічне зміцнення підходу до формування та впровадження державної політики у цьому секторі, а також сприятиме створенню сприятливих умови для розвитку конкурентоспроможних малих та середніх підприємств з урахуванням економічних та екологічних пріоритетів.

Стратегія включає принципи Європейської хартії малих підприємств та рекомендації Індексу політики щодо малих та середніх підприємств. Передбачається створення сприятливого середовища для розвитку малих та середніх підприємств, полегшення їх доступу до фінансування, спрощення податкового навантаження, сприяння екологічної діяльності малих та середніх підприємств та розвитку навчання підприємницьким навичкам, стимулювання експорту та посилення їх інноваційного потенціалу з урахуванням екологічних норм.

Передбачається впровадження інструментів для підтримки малого та середнього бізнесу щодо дотримання екологічного законодавства, включаючи впровадження стійких моделей споживання та виробництва, екологічну практику бізнесу та впровадження систем екологічного менеджменту, екологічної сертифікації та екологічного маркування відповідно до вимог міжнародних стандартів ISO. 20 березня 2018 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про стратегічну екологічну оцінку».

Наразі необхідно створити умови, які б забезпечили перехід малих та середніх підприємств до більшої екологічної ефективності виробництва продукції та її експорту. Такі

заходи можуть бути згруповані наступним чином: податкові пільги, пільгові позики, гранти та консультаційні послуги, управління ланцюгами поставок та зеленими державними закупівлями.

Список літератури

1. Алимova О. О. Експортний потенціал України: проблеми та перспективи реалізації. *Наукові праці Чорноморського державного університету ім. П. Могили*. 2009. Т. 64. Вип. 51. С. 53 – 59.
2. Експорт-імпорт регіонів України у торгівлі товарами з країнами СНД та ЄС : статистич. зб. Київ, 2016. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Зовнішня торгівля України товарами та послугами : статистич. зб. Київ, 2016. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Запольський А. К. Основи екології. За ред. К. М. Ситника. К.: ЦНЛ, 2001. 345 с.
5. Зіновчук Н. В. Методологічні аспекти взаємозв'язку і розвитку економічних, екологічних і соціальних систем *Економіка АПК*. 2000. № 7. С. 27 – 32.
6. Мельник Т. М., Вишинська Т. Л. Іллегалізація сфери зовнішньої торгівлі товарами в Україні. *Економічний часопис*. 2014. № 7 – 8 (1). С. 44 – 47.
7. Реут В. Ю. До питання визначення поняття екологічної сертифікації. *Науковий вісник Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Серія: Право*. 2013. Вип. 182 (1). С. 182 – 187.
8. Підприємницьке право України: підручник / за заг. ред. Р. Б. Шишки. Х. : Еспада, 2000. 480 с.
9. Шевчук В. Я. Екологічне управління: Підручник К.: Либідь, 2004. 432 с.
10. Шилова Н. Н. К проблеме использования промышленных отходов в производстве строительных материалов [Электронный ресурс] *Проблемы современной экономики*. 2004. № 4 (12). Режим доступа: <http://www.m-economy>.
11. Шолудченко С. В. Управління якістю на основі міжнародних стандартів ISO-9000. *Економіка АПК*. 2002. № 2. С. 108 – 112.

УДК 339.9

Кірієнко Д. В.

студентка 6 курсу,

Навчально-науковий інститут економіки,

оподаткування та митної справи,

Університет державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

Коляда О. В.

к. е. н., доцент кафедри міжнародної економіки,

Університет державної фіскальної служби України

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ІЗ КРАЇНАМИ ЄС В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Євроінтеграція є головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, а подальша розбудова та поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС здійснюється на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції.

Основним стратегічним документом для досягнення цих цілей є Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, та Порядок денний асоціації Україна-ЄС [1].

Саме тому питання державного боргу треба розглядати з урахуванням країн ЄС. У цьому випадку будуть використовуватися ті параметри та показники, які характеризуватимуть та пояснюватимуть, які боргові навантаження мають країни ЄС та, звійсно, Україна.

Перша оцінка боргового навантаження визначається об'ємами державного боргу та ВВП країн ЄС та України за останні 5 років. Ці дані, які висвітлені в табл. 1, дають можливість створити власний рейтинг щодо як державного боргу, так і ВВП обраних країн [2; 3].

Таблиця 1

**Об'єми державного боргу та ВВП 5-ти країн
Європи та України, 2014 – 2018 рр., млрд. дол. США**

Країна	2014 рік		2015 рік		2016 рік		2017 рік		2018 рік	
	ДБ	ВВП	ДБ	ВВП	ДБ	ВВП	ДБ	ВВП	ДБ	ВВП
Італія	2388	2152	2428	1833	2481	1859	2528	1935	2589	2073
Франція	2280	2852	2348	2438	2406	2465	2522	2583	2589	2775
Греція	360	237	352	195,5	358	192,7	361	200,3	380	219,1
Німеччина	2448	3891	2415	3376	2397	3478	2340	3677	2262	4000
Канада	1275	1799	1356	1560	1389	1536	1438	1653	1499	1711
Україна	60,0	133,5	55,6	91,03	60,71	93,27	65,33	112,2	67,2	115,8

Україна все ж таки посідає передостаннє місце (за цим рейтингом країн) по відношенню державного боргу та ВВП. Але поступається Греції, тому що ця країна має найменші об'єми державного боргу та ВВП. Найбільших значень досягає Німеччина в порівнянні із Україною. Якщо у 2018 році державний борг України склав 67,20 млрд.дол.США, то у Німеччини – 2 262 млрд.дол.США, що на 2 194,80 млрд.дол.США більше.

Далі необхідний аналіз співвідношення об'ємів державного боргу та сальдо платіжного балансу по товарам та послугам країн, рис. 1.

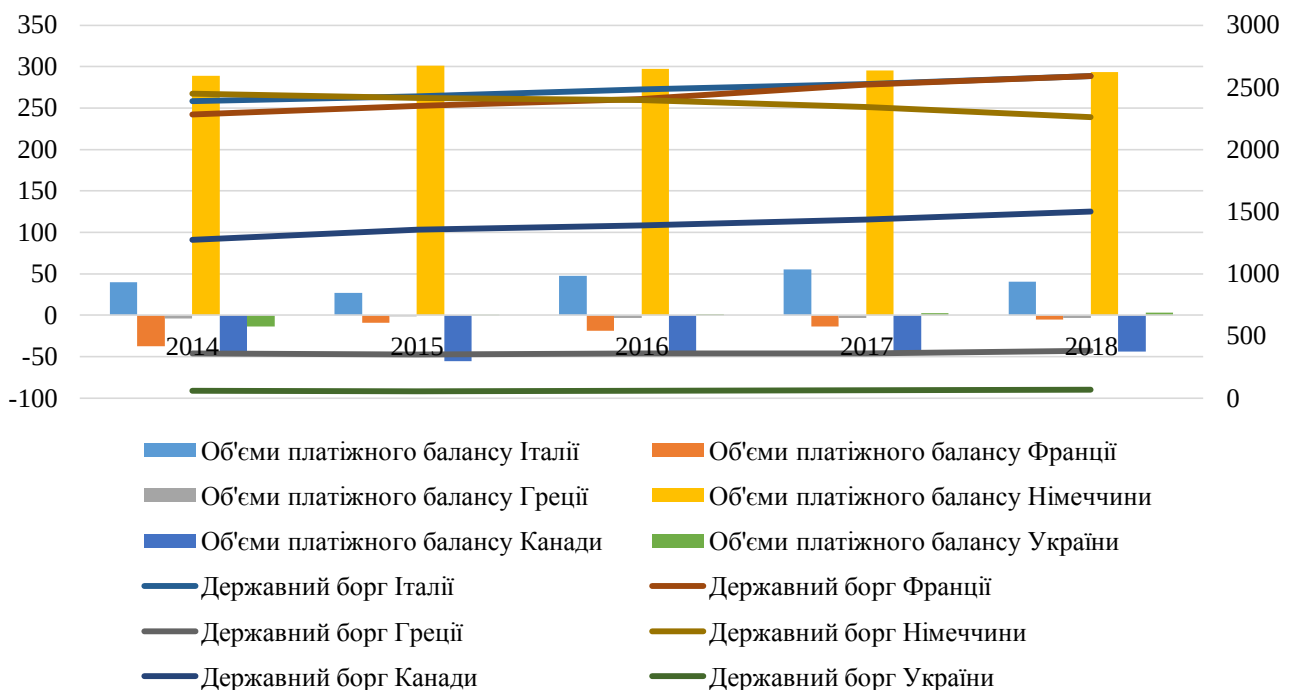

Рис. 1. Аналіз об'ємів державного боргу та сальдо платіжного балансу країн ЄС та України, 2014 – 2018 рр., млрд.дол.США

Зокрема, позитивне сальдо балансу свідчить про рух валютних коштів для обслуговування міжнародних зобов'язань країни [4]. Дані із мінусами доводять, що вищеперераховані країни не зможуть не те, щоб зменшити свої державні борги, але навіть їх обслуговувати. Такими країнами є Франція, Греція, Канада. Україна в перелік цих країн не входить, тому що за 2015 – 2018 рр. вона змогла підвищити свої запаси до позитивного значення, що значно покращує становище в країні.

Україна, згідно із цими показниками, не зовсім відстає від країн ЄС, показуючи це своїми результатами. Вона доводить, що Україна здатна досягти поставленої мети, а саме у перетворенні своєї економіки на європейську, в майбутньому.

Список літератури

1. Євроінтеграція: за даними 2019 р. Міністерство інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/timeline/Evrointegraciya.html>.

2. Економіка. Фінансовий сектор. Державні фінанси: за даними 2019 р. URL: <https://knoema.ru>.

3. Валовий внутрішній продукт: за даними 2019 р. *Світовий банк*. URL: <http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators>.

4. Сальдо платіжного балансу країн світу: за даними 2019 р. *Світовий атлас даних*. URL: <https://knoema.ru/atlas>.

УДК 339.944:334.726-042.3](477)

Лазаренко М. І.

студент,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ІНОЗЕМНІ КОМПАНІЇ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ

Однією з форм міжнародного бізнесу, що на сучасному етапі відіграє важливу роль у формуванні стратегії розвитку економічної системи України, є транснаціональні корпорації, а транснаціоналізація є ключовою характеристикою сучасних економічних відносин. Для сучасної України транснаціоналізація підприємств може стати економічним механізмом, який визначить нові пріоритети суспільного відтворення, цілі зовнішньоекономічної політики, особливості та умови участі країни в міжнародному поділі праці.

Саме ТНК – основний структурний елемент економіки більшості країн, провідна сила їхнього розвитку та підвищення ефективності. Глобальні тенденції інтернаціоналізації виробництва й капіталу, приватизації стратегічних альянсів і лібералізації зовнішньої торгівлі поставили ТНК у центр світового економічного розвитку. Проте, на сьогоднішній день, питання впливу ТНК на економічну систему України є важливим і актуальним [1, с. 31 – 34].

Транснаціональна корпорація (ТНК) - велика фірма (або об'єднання фірм різних країн), що має зарубіжні активи (капіталовкладення) і суттєво впливає на яку-небудь сферу економіки (або декілька сфер) в міжнародному масштабі. В англomовній літературі з міжнародної економіки для позначення міжнародних бізнес-організацій часто використовують терміни «багатонаціональна фірма» (multinational firms – MNF) чи «багатонаціональна корпорація» (multinational corporation - MNC), які використовуються як синоніми [2].

Транснаціональні корпорації - це підприємства, що володіють виробничими активами чи контролюють їх в двох або більше країнах. Найчастіше контроль здійснюється через прямі іноземні інвестиції, але також можлива участь корпорації у зарубіжному виробництві за допомогою створення альянсу з іноземною фірмою [3, с. 304]. За визначенням ООН, «транснаціональні корпорації – це підприємства, що є власниками, або такими, що контролюють виробництво товарів чи послуг за межами країни, в якій вони базуються. Вони можуть набувати статусу корпорації, а можуть і не мати його» [4, с. 31].

Також ТНК розглядаються як більш сучасна форма міжнародних корпорацій. Найзагальніше визначення ТНК - це міжнародні за складом і характером діяльності суб'єкти господарського життя, які функціонують на принципах корпоративної власності з акціонерною формою управління та розподілу прибутків у міжнародному масштабі. Водночас, на відміну від міжнаціональних компаній, ТНК утворюються як національні щодо капіталу й контролю і міжнародні за сферою своєї діяльності. Діяльність цих підприємств має наднаціональний, наддержавний характер і веде до створення наддержавних зв'язків.

Ще одним визначенням ТНК виступає наступне: ТНК - це мережа взаємопов'язаних підприємств, які походять з однієї країни і мають складові частини та філії в інших країнах. ТНК володіють або контролюють комплекси виробництва та/або обслуговування, що знаходяться за межами країни базування. На відміну від звичайної корпорації, яка функціонує на світових ринках, ТНК переносить за кордон не товар, а сам процес вкладання капіталу, поєднуючи його із закордонною робочою силою в межах міжнародного виробництва [5, с. 35 – 41].

В Україні найбільшими ТНК, які вклали значні фінансові ресурси, є Pepsi Cola з обсягом інвестиційних коштів – 250 млн. дол., «Київстар GSM» – 240 млн. дол., Coca-Cola – 230 млн. дол. та ін. Лідируючі позиції у 2019 р. займають такі корпорації, як McDonald's, Nestle SA., British American Tobacco та ін. [6].

Важливим виступає з'ясування наслідків розширення діяльності ТНК на українському ринку та виділення основних напрямів розвитку власних ТНК. На особливу увагу заслуговують питання економічної безпеки, під якою розуміють стан національної економіки, що забезпечує задоволення життєво важливих потреб країни в матеріальних благах незалежно від виникнення у світовій економічній системі або всередині країни форс-мажорних обставин соціально-політичного, економічного або екологічного характеру.

Іноземні транснаціональні корпорації готові здійснювати свою діяльність в Україні, проте на заваді їм стають такі фактори, як: нестабільне й надмірне регулювання, відсутність в Україні сталої стратегії та відповідного національного плану дій, недосконалість національного законодавства, нечітка правова система, нестабільність економічної та політичної ситуації, високий рівень корупції в усіх сферах господарської діяльності та неспроможність судової системи належним чином виконувати свої функції, критична ситуація у сфері незалежності судової системи (123 місце серед 129 країн світу), низький платоспроможний попит українських споживачів, труднощі у спілкуванні з урядовими та приватизаційними органами, переобтяженість регуляторними нормами та складність податкової системи, суттєве податкове навантаження. У рейтингу за індексом сприятливості податкової системи, який розраховується на основі трьох показників (кількість платежів, час, необхідний для сплати податків та загальний розмір податків) Україна посідає 181 місце серед 183 країн [7, с. 55 – 60].

Сучасна економіка країни має багато невирішених проблем, серед яких: дефіцит держбюджету та борги України, збройний конфлікт на Донбасі, скорочення промислового виробництва, економічна війна з Росією, криза банківської системи, валютна нестабільність, інфляція тощо. Через це у 2014 р. спостерігалось різке скорочення діяльності ТНК на території України, при чому не лише іноземних, але й українських. Відбулося зменшення частки інвестицій, скорочення кількості філіалів та дочірніх підприємств, особливо у східній частині України, де й досі триває збройний конфлікт. На жаль, поки воєнно-політична та економічна ситуація в країні не врегулюється, очікується подальше призупинення діяльності ТНК та зменшення припливу прямих іноземних інвестицій в економіку України.

Можна сказати, що ТНК на сьогоднішньому етапі розвитку світового господарства відіграють важливу роль. Адже вони впливають на економіки приймаючих країн, прискорюють науково-технічний процес, інтернаціоналізацію господарського життя, залучаються ПІІ, відкривається доступ до фінансових ресурсів ТНК, інтеграція до світових економічних процесів, доступ до зовнішніх ринків. Українським підприємствам слід вступати в співпрацю з іноземними ТНК не в якості джерела дешевих сировинних ресурсів або відсталого технологічного приросту, а використовувати переваги залучення іноземних інвестицій.

Список літератури

1. Федоренко В.Г. Транснаціональні корпорації як системоутворюючий фактор розвитку національних економік. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 7. С. 31 – 34.
2. Транснациональная корпорация, ТНК: за дан. универсальной научно - популярной инциклопедии под ред. Добровольского А. В. // «Энциклопедия Кругосвет». 2013. URL: http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/ekonomika_i_pravo/TRANSNATSIONALNAYA_KORPORATSIYA_TNK.html?page=0,8.
3. Транснаціональні корпорації: навчальний посібник / В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький та ін. К.: Таксон, 2001. 304 с.
4. The influence of TNCs on the economies of developing countries. International business. NY.: Dryden Press, 2005. 31 p.
5. Сорока І. Б. Транснаціональні корпорації та їх роль у процесі активізації міжнародної інтеграції. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 9. С. 35 – 41.
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Кочетков В. М. Розвиток українських ТНК як фактор росту економіки країни. *Ефективна економіка*. 2013. № 10. С. 55 – 60.

УДК 911.3:339.727.22](100)

Ніщенко К. Є.

студент 2 курсу магістратури
економічного факультету,

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

ГЕОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ПРЯМИХ ІНВЕСТИЦІЙ У СВІТІ

В кінці XX і на початку XXI ст. склалася нова, значно ширша і більш складна географія прямих іноземних інвестицій, що відображає просторово-часову експансію процесу «транснаціоналізації» і зміну розстановки сил у світовому господарстві.

Як і раніше світовими лідерами в транскордонному переміщенні прямих іноземних інвестицій є Європа, за рахунок країн Євросоюзу, однак на рівні країн першість продовжують утримувати США (рис. 1). Також помітна активізація цих процесів в країнах, що розвиваються, а саме в Південно-Східній Азії та Південній і Центральній Америці. Посилили свої відносні позиції країни Південно-Східної Європи та СНД.

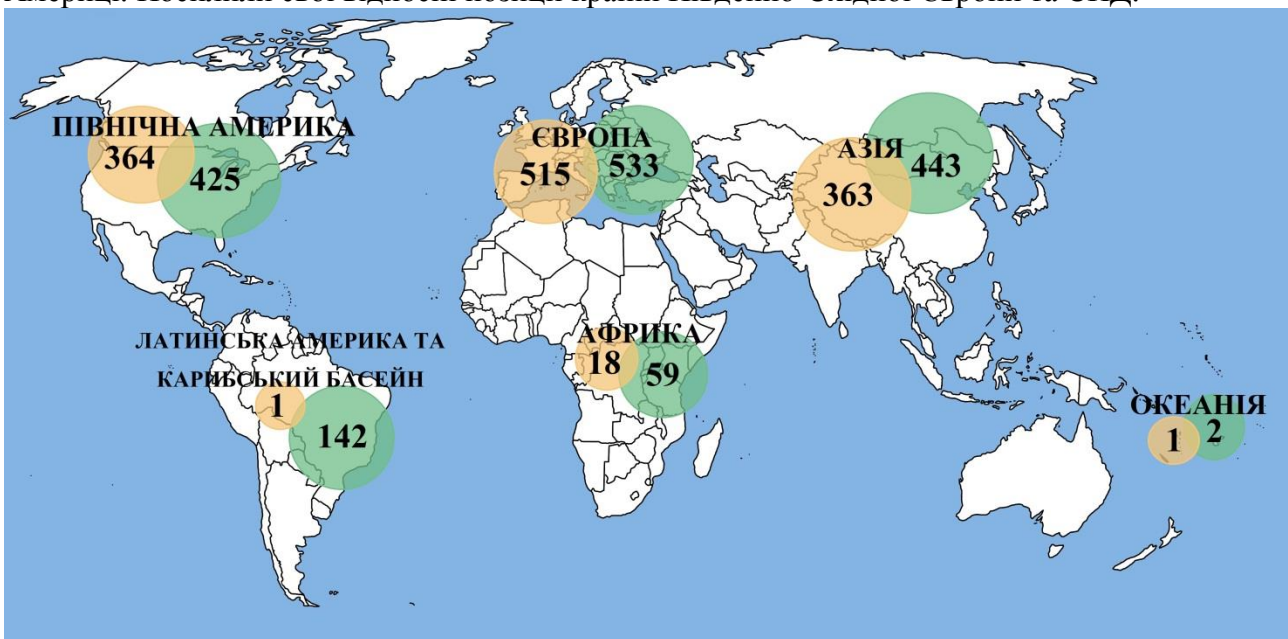

Рис. 1 Географічна структура потоків прямих інвестицій у 2016 році (млрд. дол. США), де:

- прямі іноземні інвестиції;
- прямі закордонні інвестиції.

Джерело: складено автором за даними [3; 4; 5]

Перерозподіл потоків вивезення та ввезення іноземних інвестицій відображає процес глобальної дифузії, що супроводжується скороченням ролі колишніх лідерів і залученням до нього все нових і нових країн [1, с. 18 – 19].

Географія накопичених прямих іноземних інвестицій також змінилася. Якщо в 1980 році прямі іноземні інвестиції різної величини були вкладені в економіку 144 країн і територій, то до 2016 року їх чисельність зросла до 202. При цьому ступінь географічної концентрації прямих іноземних інвестицій знизилася в 2 рази за рахунок розширення кола основних одержувачів інвестицій.

США спочатку займали практично монопольне становище на міжнародному інвестиційному ринку, на частку яких ще в 1960-х рр. припадало близько 50 % вивезених прямих інвестицій в світі, та до теперішнього часу США істотно скоротили свою частку. Проте, США як і раніше займають лідируючу позицію серед країн-інвесторів (рис. 2).

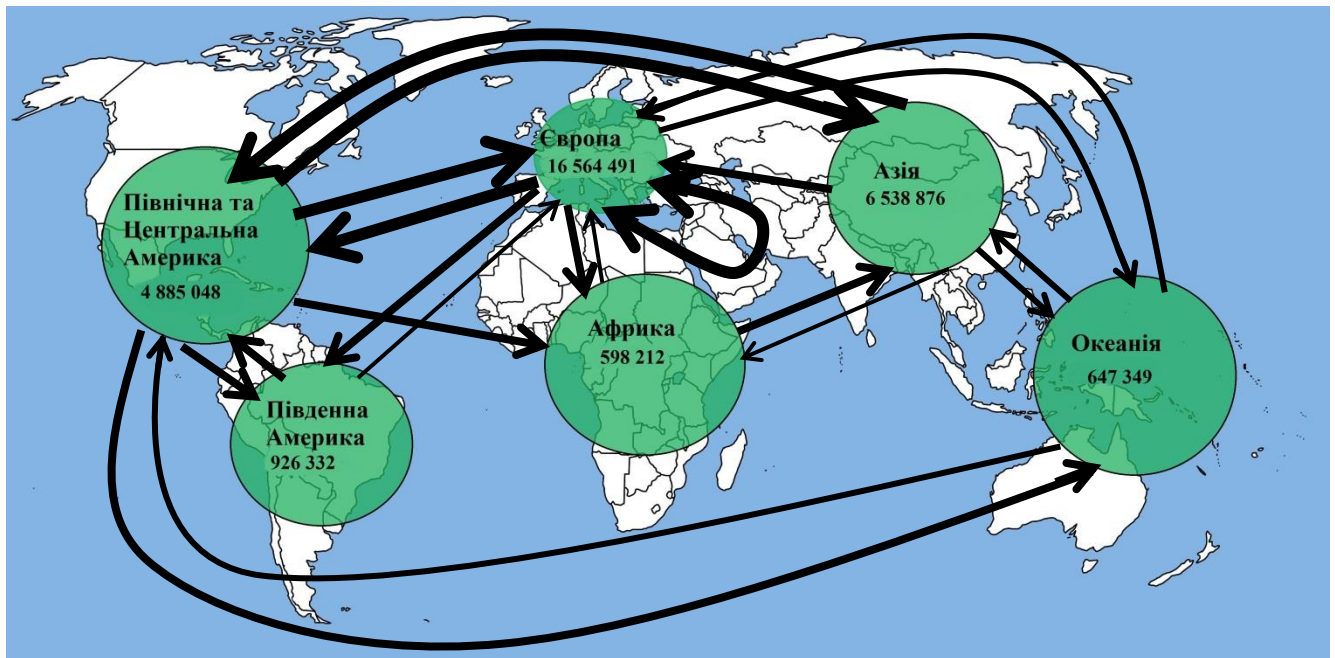

Рис. 2 Накопичені обсяги прямих іноземних інвестицій за регіонами, станом на початок 2017 р. (млн. дол. США), де:

- - менше 49 999;
- - від 50 000 до 99 999;
- - від 100 000 до 499 999;
- - понад 500,000;
- - обсяг накопичених прямих іноземних інвестицій (млн. дол. США).

Джерело: побудовано автором за даними: [3; 4]

Новітні зміни в географії прямих іноземних інвестицій пов'язані з підвищенням ролі країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою в імпорті / експорті капіталу у формі прямих інвестицій і в загальному обсязі накопичених в світі інвестицій [2, с. 152 – 153].

На країни, що розвиваються, і країни з перехідною економікою в 1999 – 2000 рр. припадало лише 20 % сукупного імпорту капіталу в світі у формі прямих іноземних інвестицій. Однак незабаром ситуація кардинально змінилася і в 2014 р. в країни, що розвиваються, і країни з перехідною економікою надійшло 59,4 % світового імпорту прямих іноземних інвестицій. Важливо відзначити, що інвестиційні ризики, характерні для цієї частини світового господарства, компенсуються підвищеною прибутковістю капіталовкладень. У 2011 р. Китай випередив США і вийшов на перше місце в світі за величиною «чистого» притоку іноземного капіталу в формі прямих іноземних інвестицій в національну економіку.

Географічна концентрація прямих іноземних інвестицій в країнах, що розвиваються, сьогодні набагато менш виражена, ніж в минулому, коли, наприклад, в 1980 р. 60 % всіх накопичених в них ввезених прямих іноземних інвестицій припадало на Гонконг, а 53 % накопичених вивезених з країн цієї групи прямих закордонних інвестицій припадало на Бразилію. Але і в наші дні половина накопичених ввезених в країни, що розвиваються, прямих іноземних інвестицій розміщується в п'яти країнах і територіях - у Гонконгу, Китаї, Бразилії, Сінгапурі та Мексиці. Та з усієї суми накопичених вивезених з них прямих закордонних інвестицій половина доводиться лише на три країни і території: Гонконг, Китай і Сінгапур. Укупі з Південною Кореєю і Малайзією вони внесли вирішальний внесок у підвищення ролі країн, що розвиваються, в якості інвесторів, які експортують капітал у формі прямих іноземних інвестицій [5].

У просторовій структурі прямих іноземних інвестицій присутня помітна асиметрія, яка проявляється в поділі країн світу на експортерів і імпортерів капіталу у формі прямих інвестицій, різного ступеня територіальної концентрації накопичених вивезених і ввезених прямих інвестицій, в діаметрально протилежні тенденції просторового розподілу валових і питомих показників накопичених прямих іноземних інвестицій по країнам світу. Новітні зміни в розміщенні прямих іноземних інвестицій пов'язані з підвищенням ролі «периферії» на тлі деякого зниження ролі «центру». У географії прямих іноземних інвестицій, поряд з динамізмом, виразно простежується і феномен інерційності: в процесі глобального перерозподілу інвестиційних ресурсів у формі прямих іноземних інвестицій вихідними донорами, як і раніше, є три «центри капіталізму» – Західна Європа, Північна Америка і Японія.

Список літератури

1. Самусенко Д. Н. Ключевые тенденции транснационализации мирового хозяйства: динамика, география, отраслевая структура. *Вестник МГПУ*. 2016. № 1. С. 18 – 33.
2. Самусенко Д. Н. Прямые иностранные инвестиции в контексте мирового развития. *Молодой ученый*. 2014. № 15 (74). С. 152 – 155.
3. IMF Data Coordinated Direct Investment Survey [Electronic resource]. – Way of access: <http://data.imf.org/?sk=40313609-F037-48C1-84B1-E1F1CE54D6D5&slid=1482247616261>.
4. International Monetary Fund Data [Electronic resource]. – Way of access: <http://data.imf.org>.
5. World Investment Report – Overview 2017 [Electronic resource]. – Way of access: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2017_overview_ru.pdf.

УДК 349.6:556

Пилипчук К. С.

магістр,

Житомирський національний агроекологічний університет

СПІВПРАЦЯ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Українське середовище знаходиться в поганому стані, і це не секрет. Щодня в новинах ми чуємо про забруднені річки, незаконну вирубку лісів, про сміття, спалювання листя та іншої сухої зелені тощо. Основна причина нехтування екологічними правилами полягає в тому, що діюча система охорони навколишнього середовища в більшості випадків дозволяє населенню та промисловості забруднювати навколишнє середовище та користуватися природними ресурсами без дозволів. Як результат, Україна посідає 4 місце в Європі за кількістю загинув на 100 тис. осіб внаслідок забруднення повітря. Економічна оцінка соціальної вартості передчасної смерті від хвороб, спричинених забрудненням повітря в Україні, становить 95 млн. дол. США (за даними 2010 р.), що становить більше чверті ВВП України.

Одне з рішень, яке може допомогти системі охорони навколишнього середовища гарантувати реальну охорону та запобігти шкоді навколишньому середовищу – це реформувати механізм екологічного контролю, який наразі не працює у повній мірі. Він також має значні корупційні ризики. Лише з вивченням зарубіжного досвіду можна знайти вектори вирішення наявних проблем.

Команда підтримки реформ Міністерства екології та природних ресурсів України розробила проект закону «Про Державну службу охорони навколишнього природного середовища України». Цей проект був представлений 7 листопада 2018 року в Комітеті Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. Відповідно до проекту, замість Державної екологічної інспекції України планується створити новий орган контролю з новою мережею його місцевих органів та деякими новими функціями (здійснення моніторингу навколишнього середовища).

Верховна Рада України прийняла у другому читанні законопроект № 8328 щодо основних принципів (стратегії) політики громадського довкілля України на період до

2030 року. Стратегія описує існуючі екологічні проблеми України. Їх основні причини полягають у тому, що в Україні екологічні пріоритети підпорядковані економічній життєздатності. Водночас в структурі економіки домінують ресурсоємні та енергоємні виробництва з переважно негативним впливом на навколишнє середовище, основні фонди в усіх сферах національної економіки фізично та морально деградували. Відповідно до стратегії, в 2030 році Україна повинна вийти на рівень сталого розвитку, при якому залежність від використання невідновлюваних природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища буде зменшена до прийнятних для екосистем рівнів.

Очікується, що скидання забруднених стічних вод у водойми зменшиться. У 2015 р. вони знаходилися на рівні 15,7 % від загального обсягу скиду, у 2020 р. їх слід зменшити до 13 %, а до 2030 р. – до 5 %. Викид забруднених стічних вод у море також повинен становити 5 % у 2030 р.

Наразі Україна активно використовує наявний європейський досвід. Починаючи з 1998 р. співробітництво між Україною та ЄС у галузі охорони навколишнього середовища спрямоване на боротьбу з погіршенням екологічних умов, і, зокрема, стосується таких питань, як: ефективний моніторинг рівня забруднення та оцінка екологічних умов; інформаційна система про екологічні умови; запобігання локальному, регіональному та транскордонному забрудненню повітря та води; відтворення природного стану навколишнього середовища; стійке, ефективне та екологічно безпечне виробництво енергії та її використання; екологічна безпека промислових підприємств; якість води; зменшення обсягів та безпечне використання промислових відходів; вплив сільського господарства на довкілля; захист лісів; захист біологічного різноманіття та територій, які перебувають під охороною держави, ефективне використання біологічних ресурсів та управління ними; глобальні зміни клімату; екологічна освіта та навчання; виконання Конвенції ООН про вплив на навколишнє середовище в транскордонному контексті тощо.

Сьогодні співпраця між Україною та ЄС у галузі охорони навколишнього середовища регулюється Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами. Зокрема, глава 6 «Навколишнє середовище» розділу «Економічне та промислове співробітництво» цієї Угоди передбачає, що сторони розвиватимуть та зміцнюватимуть співпрацю з екологічних питань і, таким чином, сприятимуть реалізації довгострокових цілей сталого розвитку.

У рамках наближення законодавства України до норм ЄС вже є відчутний результат. Верховна Рада України прийняла Закон України “Про оцінку впливу на навколишнє середовище”, який надає можливість впровадити прогресивну, оновлену європейську модель оцінки впливу на навколишнє середовище відповідно до вимог Директиви 2011/92 / ЄС .

Основними завданнями подальшої співпраці України та ЄС у цій галузі є розробка загальної стратегії довкілля, що охоплює заплановані інституційні реформи; розподіл компетенції для управління довкіллям; процедури сприяння інтеграції довкілля в інші сфери політики; визначення необхідних людських та фінансових ресурсів та механізм перегляду.

Список літератури

1. Андрейцев В. І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики: монографія. Д. : Нац. гірн. ун-т, 2011. 373 с.
2. Васюта О. А. Проблеми екологічної стратегії України в контексті глобального виміру. Тернопіль: «ГалДрук», 2001. С. 227, 228.
3. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика: Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2008. 528 с.
4. Іванюта С. П., Качинський А. Б. Екологічна безпека регіонів України: порівняльні оцінки. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 3 (28). С. 157 – 164.
5. Лазор О. Я. Державне управління у сфері реалізації екологічної політики: організаційно-правові засади: монографія. Львів : Ліга-Прес, 2003. 542 с.
6. Співпраця між Україною та ЄС у галузі охорони навколишнього середовища. Суми: Університетська книга, 2007. 759 с.
7. Островерх О. О., Ковалевська Т. М. Природоохоронне законодавство та охорона праці: конспект 11 лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2011. 162 с.

8. Хвесик М. А. Формування інституціонального середовища підприємницької діяльності у сфері природокористування: інвестиційно-інноваційний аспект: монографія Луцьк: ПВД «Твердиня», 2010. 488 с.
9. Хлобистов Є. С. Вдосконалення системи фінансування природоохоронних проектів. *Регіональна економіка*. 2003. № 4. С. 28.
10. Хусанов Т. Основы экологического менеджмента. *Проблемы теории и практики управления*. 1998. № 5. С. 46 – 53.

УДК 339.56:336.748.3-042.3

Урсол В. О.

здобувач вищої освіти ступеня магістр,
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

Науковий керівник:

Шуба О. А.

к. г. н., доцент,
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

ЗАЛЕЖНІСТЬ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ВІД КОЛИВАНЬ ВАЛЮТНИХ КУРСІВ

Взаємозв'язок між валютними курсами та зовнішньою торгівлею розглядався вченими протягом декількох десятиліть. Основи даного взаємозв'язку відображаються у теорії еластичності, монетарному та дохідно-абсорбційному підходах.

Дохідно-абсорбційний підхід розглядався такими вченими, як С. Алехсандраер, Дж. Мід, А. Харбаргер. За основу даного підходу брався взаємозв'язок між торгівельним балансом і макроекономічними ефектами, які виникають через скорочення внутрішнього споживання відносно обсягів виробництва. Однак, крім ефекту доходу, виділяється прямий вплив девальвації на абсорбцію. С. Алехсандер виділяв вплив девальвації, яка може призвести до зростання темпів інфляції. Автор вважає, що девальвація призводить до зростання цін на імпорт, коли імпорт складає велику частину ВВП, особливо гнучких цін, які більш схильні до зростання, ніж зниження. Тому, коли після знецінення валюти настає ревальвація, ціни не повертаються на попередній рівень, а залишаються на високому, чи продовжують свій ріст. Даний ефект описуються, як бажання суб'єктів залишити свій високий дохід, чи страхом до втрати доходу через повторне знецінення [1].

Основоположники монетарного підходу відштовхуються від думки, що платіжний баланс є грошовим феноменом. Виходячи з цього підходу, дефіцит платіжного балансу розглядається не як підвищення попиту на товари і послуги, а як збільшення попиту на гроші, а не на їх пропозицію. Тому девальвація, що знижує попит на гроші, покращує платіжний і, разом з ним, торгівельний баланс [2].

Теорія еластичності, яку вивчали такі вчені, як А. Маршалл, Дж. Робінсон, Л. Метцлер, А. Крюгер базується на тому, що у короткостроковій перспективі, взаємозв'язок між коливаннями валютних курсів та торгівельним балансом має негативний ефект, але у довгостроковій – призводить до поліпшення торгівельного балансу. Таке явище також називають ефектом J-кривої. Таку назву даний ефект отримав через схожість графічного зображення з латинською літерою J.

За даною теорією при девальвації експортні ціни на вітчизняну продукцію знижуються, що підвищує їх конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Дана тенденція сприяє підвищенню попиту на дану продукцію на зовнішніх ринках, тим самим піднімає доходи експортерів завдяки курсовій різниці. Але останні дослідження Банку міжнародних розрахунків [5] показали зворотній ефект. За даним дослідженням, проаналізувавши дані з початку століття, було зроблено висновок: країни, що розвиваються, при девальвації повністю втратили спосібність до стимулювання росту експорту. Експорт у країнах, що розвиваються, може не тільки не збільшитись, а, навпаки, зменшитись. Спеціалісти Банку міжнародних розрахунків аргументовано пояснюють такий результат п'ятьма причинами.

По-перше, ціни на експорт у країнах, що розвиваються не адаптуються під зміну курсу через те, що їх торгівля більшою мірою виражена у іноземних валютах. Особливо це помітно для країн, що експортують сировину. Адже, якщо ціна за контрактами виражена в іноземній

валюті, це не вплине на конкурентоспроможність, а отже і на стимулювання економіки. Експортери можуть лише отримати додатковий прибуток у національній валюті завдяки курсовій різниці.

По-друге, зміцнення чи послаблення долару відносно інших валют призводить до того, що країна, валюта якої послабіла відносно долару, втрачає попит на свій доларовий експорт.

По-третє, фінансування торгівлі, яке, як правило, здійснюється у доларах стає дорожчим в національній валюті, що ускладнює кредитування компаній, а отже створює проблеми з експортом.

В свою чергу, за теорією еластичності, імпортери, залишають ринок, небажаючи втрачати прибуток, через падіння курсу, що робить їх продукцію значно дорожчою, відносно вітчизняної. Але, варто брати до уваги, виробництво на внутрішньому ринку, яке залежать від імпортних комплектуючих та сировини. У даному випадку конкурентоспроможність імпорту не втрачає своєї ваги [3, 4].

Приведені вище підходи і теорія не можуть використовуватись самостійно, а всі дослідження, які направлені на вивчення зв'язку між обміном курсом та торгівельним балансом, поділились на дві групи. Перша емпіричним шляхом спростувала існування довгострокової залежності між обміном курсом та торгівельним балансом. А друга підтвердила позитивний вплив знецінення валюти на торгівельний баланс у короткостроковій та довгостроковій перспективах.

Financial Times провели дослідження, проаналізувавши курси валют, експорт та імпорт 107 країн, що розвиваються, в період з 2013 по 2015 рік та прийшли до висновку, що між падінням курсу та експортом нема статистичного зв'язку. Проте відбувається падіння імпорту на 0,5 % при послабленні валюти до долару на 1 %. Тобто, поліпшення торгівельного балансу може бути лише за рахунок скорочення імпорту, а не підвищення експорту.

Таким чином, можна зробити висновок, що розглянуті теорії та підходи, в яких описується взаємозв'язок між валютними курсами та зовнішньою торгівлею втрачають свою актуальність. Останні дослідження доводять, що експорт, під час знецінення валюти, не несе позитивних впливів на торгівельний баланс, а іноді призводить до негативних. В свою чергу скорочення імпорту, яке поліпшує торгівельний баланс, призводить до скорочення світової торгівлі.

Список літератури

1. Alexander S. Effects of Devaluation on a Trade Balance. *IMF Staff Papers*. 1952. Vol. 2, Apr. P. 263 – 278.
2. Frenkel J., Johnson H. The Monetary Approach to the Balance of Payments. Third Edition. The MIT Press, 1977.
3. Kreuger Anne O. Exchange Rate Determination. Cambridge University Press, Cambridge, 1983.
4. Marshall A. Money, Credit, and Commerce. London: Macmillan, 1923. 369 p.
5. Інтернет видання «Ведомости». URL: <http://www.profinance.ru/news/2019/07/12/btj5-devalvatsiya-ne-pomozhet-razvivayuschimsya-rynkam-narastit-eksport.html>.

УДК 339

Цимбаленко С. Н.

м. э. н., старший преподаватель,

препод. кафедры бухгалтерского учета, анализа, аудита и статистики,
Учреждение образования «Барановичский государственный университет»,

Лебедевская А. В.

студент,

Учреждение образования «Барановичский государственный университет»

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ГЛОБАЛИЗАЦИЯ: ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ

Проявления экономической глобализации наблюдались в течение последних тысячелетий с формированием международной торговли. В течение последних 50 лет темпы протекания этого процесса значительно возросли, вследствие чего экономическая глобализация стала важным действующим аспектом современной мировой экономики.

В конце XX века произошли значительные перемены в устройстве мирового хозяйства. Интернационализация хозяйственной деятельности вступила в стадию экономической глобализации. Помимо национальных государств, в сети глобального экономического сотрудничества проникли транснациональные корпорации (ТНК) и расширились возможности международных и региональных институтов. Исходя из вышесказанного, произошли существенные изменения правил функционирования экономик на мировом уровне [2, с. 54].

Глобализация экономики является началом возникновения всех глобализационных процессов, отражаясь на системе мироустройства в целом. Опираясь на анализ основополагающих тенденций экономической глобализации, можно выделить три направления: рынок товаров и услуг, финансовый рынок, рынок факторов производства.

Рынок товаров и услуг. В связи с повышением производительности труда и развитием различных технологий сформировалась новая структура общественного производства, где ведущую роль занимает сфера услуг. В развитых странах на долю этой области приходится 65 – 75 % ВВП, в то время как традиционное трудоемкое и энергоемкое производство переносится в страны третьего мира. На сегодняшний момент центральным и прогрессивно развивающимся фактором экономического роста развитых стран выступают технологии. По большей части, собственно сфера международной торговли товарами и услугами характеризует тенденции глобализации.

Финансовый рынок. Как известно, международные экономические связи распространились на обширный спектр стран, каждая из которых в определенной степени зависит от международного бизнеса. Наблюдается рост числа стран и компаний, стремящихся войти на данный рынок, при этом используя аккумулированный капитал для финансирования своего экономического развития. Явление глобализации на финансовом рынке вызвало форсированные темпы прохождения интеграционных процессов, увеличение числа объединений и поглощений финансовых институтов, а также уменьшение количества национальных барьеров. К примеру, ежедневный оборот иностранной валюты возрос с 5 млрд дол. США в 1977 г. до 5,1 трлн дол. США в 2016 г. В связи с этим, формирование глобального финансового рынка привело к усилению экономического взаимодействия и интернационализации.

Рынки факторов производства. Капитал, как один из исследуемых факторов, базируется на главных аспектах развития мировой хозяйственной структуры, непосредственно влияющих на следующие предпосылки улучшения современных национальных экономик: создание единого пространства, унификацию принципов, норм и условий развития, рост инвестиционной привлекательности развитых стран. В обращении капитала на международном уровне все большую роль играют прямые иностранные инвестиции [1, с. 5].

Рынок труда также выходит на международную арену. Ослабление границ способствует свободному перемещению по миру для поиска работы либо трудоустройства на более выгодных условиях, чем в своей стране. Текущая международная миграция в развивающихся странах зачастую обретает статус нелегальной и вынужденной. Причиной этого служат происходящие вооруженные конфликты, обострение межнациональных отношений или, как правило, миграция высококвалифицированных специалистов в развитые страны [3, с. 17].

Экономическая глобализация образует новое экономическое сообщество товарных цепочек и производственных сетей определенного масштаба. Наряду с этим она сопровождается развитием регионального агломерирования, повышением степени значимости региональных и локальных экономик, расширением региональных кластеров и сетей, немалыми сдвигами в региональной специализации. Даже в глобализованном мире все виды экономической активности географически локализованы. Каждый составляющий элемент производственной цепочки,

организация или экономическая деятельность «заземлены» в определенных локациях. Причем нормой является локализация экономической деятельности в форме географических кластеров или агломераций. Таким образом, процессы глобализации и регионализации не исключают друг друга, а наоборот, тесно связаны между собой и создают новую географию мировой экономики.

Список литературы

1. Нормова Т. А., Страх И. А., Черненко Т. А., Кравчук О. А. Влияние глобализации на экономическое развитие. *Научный журнал КубГАУ*. 2016. № 121 (07). С. 2 – 13.
2. Качуровский Е. П. Современная мировая экономика. Минск: Белпринт, 2012. 582 с.
3. Субботин А. Перспективы глобального рынка. *Мировая экономика и международные отношения*. 2006. № 1. С. 14 – 22.

УДК: 343.359.3:343.8

Шевченко М. А.

студентка,

Університет митної справи та фінансів

Науковий керівник:

Ковальов В. Г.

к. н. д. у., доцент,

завідувач кафедри публічного управління та

митного адміністрування,

Університет митної справи та фінансів

**ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ МИТНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ:
АНАЛІЗ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ**

Світові тенденції розвитку міжнародної торгівлі зумовлюють необхідність забезпечення економічної безпеки держави під час здійснення вільної торгівлі та правомірності зовнішньоекономічної діяльності. Основою забезпечення зовнішньоторговельної та митної безпеки будь-якої держави є створення ефективної системи запобігання та протидії митним правопорушенням.

Протиправна діяльність у митній справі, безумовно, займає особливе місце в системі протиправної поведінки, загрожує не тільки національній, але й міжнародній безпеці незалежно від того, скоєні ці діяння транснаціональними організованими злочинними угрупованнями або однією фізичною особою, резидентом чи нерезидентом нашої країни тощо [1].

Митні правопорушення, пов'язані з переміщенням товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, характеризуються високим ступенем організованості, технічного оснащення, регіональними і міжнародними зв'язками. Для визначення основних напрямів щодо запобігання митним правопорушенням та розроблення дієвих механізмів із протидії їх учиненню доречно розглянути досвід деяких країн із даної проблеми [2].

Значний науковий та практичний інтерес становлять митна практика і особливості її правового регулювання у Сполучених Штатах Америки. За час існування Митно-прикордонної служби США накопичено значний досвід її діяльності.

Основним завданням Митно-прикордонної служби США є митний захист кордонів США та створення надійних умов для дотримання законів під час увезення товарів до Сполучених Штатів і вивезення їх із країни. Крім того, митні органи наділені повноваженнями стежити за дотриманням не тільки митних законів і контролювати стягнення мита. У зону їх відповідальності входить так само контроль над виконанням усіх федеральних законів на лінії кордону США. У цілому всю сферу діяльності Митної служби США можна розділити за

такими основними напрямками: реалізація митного законодавства; виконання вимог законів про наркотичні засоби; виконання законів про контроль над експортом; виконання законодавства щодо боротьби з «відмиванням» грошей. Необхідно підкреслити, що основними у цій діяльності є завдання, пов'язані із дотриманням саме митного законодавства. Через це Митну службу США можна назвати основним відомством, яке здійснює розслідування порушень митного законодавства [3].

Всеохоплююча комп'ютеризація митної діяльності під час обробки всього масиву інформації є ключовим елементом попередження і виявлення митних правопорушень. Комп'ютерна техніка використовуються співробітниками митної служби США для отримання практично будь-якої інформації, навіть про пасажирів, включаючи питання про те, чи немає щодо них невиконаних ордерів (чи немає заборгованості), чи не притягувалися вони раніше до відповідальності за порушення митного або іншого законодавства й про те, як вони в'їжджали в країну або виїжджали з неї в минулому. У комп'ютерних базах даних аналогічна допоміжна інформація міститься й щодо вантажовідправників, імпортерів та експортерів вантажів. Подібна інформація використовується митними інспекторами для визначення доцільності проведення додаткових оглядів, опитувань або вивчення документації. Зрештою, основним способом виявлення порушень митного законодавства є перевірки документів і вантажів, що проводяться з використанням комп'ютерної техніки або консультаціями фахівця з імпорту. Поряд із цим є й інші способи викриття митних правопорушень: повідомлення службовців або конкурентів, відомості від платних інформаторів, які знайомі з незаконною діяльністю, або ж таємні операції, що проводяться Митною службою США стосовно якоїсь конкретної галузі діяльності.

До вищезазначеного слід додати, що митна система США – це практично стовідсоткове електронне декларування за повного електронного опису товару. Саме завдяки автоматизації американську модель митної діяльності відносять до прогресивних [3].

Окрім американської, прогресивними моделями митної діяльності у світі вважають сингапурську та шведську, що працюють за принципом «єдиного вікна». Так, у Сінгапурі всі взаємодії учасників зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) проходять через уповноважений державний орган, і в подальшому інформація спрямовується у митні органи, ветеринарну та санітарну служби, податкову та банківську системи держави. Електронне декларування працює в Сінгапурі на 100%. У Швеції аналогічно організована система «єдиного вікна», де всі відомості від учасників ЗЕД консоліднуються через митний орган, а потім, за необхідності, направляються в інші державні органи, служби ветеринарного і фітосанітарного контролю, податкову та банківську системи держави. У Швеції вирішене питання про відправлення вантажної декларації вантажоперевізником з допомогою sms-повідомлення. У такий спосіб згадані країни, створюючи сприятливий клімат для учасників ЗЕД, суттєво зменшують кількість виникнення у них передумов для вчинення митних правопорушень, що, своєю чергою, веде до збільшення надходжень у бюджет, поліпшує роботу всіх секторів економіки [3].

Напрацьований досвід розвинутих країн зі стабільною економікою свідчить про надзвичайну важливість глибокого та детального аналізу статистичних даних митних правопорушень. Це дає змогу виявляти тенденції, динаміку, визначати детермінанти протиправних дій у сфері митної справи, що, своєю чергою, допомагає законодавчим органам удосконалювати нормативно-правову базу в цій галузі.

Отже, проблема боротьби з митними правопорушеннями є складною, багатоступеневою та актуальною незалежно від рівня економічного розвитку країни. Особлива увага приділяється превентивним заходам протидії, оскільки це дає змогу системі працювати на випередження, уникаючи негативного впливу скоєння правопорушення. Вважається необхідним використання кращого закордонного досвіду щодо боротьби з порушеннями

митного законодавства в Україні може бути досить корисним. Для вдосконалення системи запобігання та протидії незаконному переміщенню товарів і транспортних засобів через митний кордон вважається за необхідне використання комплексного підходу до розроблення заходів, які б підвищили результативність боротьби з митними правопорушеннями. Першочерговими кроками у вирішенні цієї проблеми можуть стати: активізація процесу автоматизації митних процедур та мінімізація впливу «людського фактору»; використання інформації з нових джерел; інтеграція митних баз даних із базами даних інших контролюючих органів та проведення аналізу й оцінки ризиків до моменту прибуття товарів у пункт пропуску на основі попередньої інформації.

Список літератури

1. Додін Є. В. Організація боротьби з митними правопорушеннями та контрабандою: навч. посіб.; 2-е вид., випр. та доп. Л.: Сполох, 2017. 368 с.
2. Мудров А. А. Реалізація митними органами адміністративних повноважень у сфері запобігання порушенню митних правил. *Вісник Академії митної служби України. Серія «Право»*. 2015. № 1 (6). – С. 84 – 90.
3. Комаров О. В. Світова та європейська практика з реалізації механізмів управління кордонами та адміністрування ризиків у митній галузі в контексті гарантування державної безпеки. *Вісник АСМУ. Серія «Державне управління»*. 2016. № 2 (9). С. 174. URL: http://nuczu.edu.ua/img/articles/1599/dis_Komarov.pdf.

УДК 631.164.23

Янович А. О.

магістр,

Житомирський національний агроекологічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ТА СПЕЦИФІКА ЗАЛУЧЕННЯ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Ми на світанку четвертої промислової революції, що сприяє поширенню технологій та прогресу, робить виробництво кращим, дешевшим та швидшим, ніж будь-коли раніше. Ця нова промислова революція пропонує величезні можливості для економічного зростання та сталого розвитку з потенційними вигодами в масштабі, який важко уявити. Нові технології обіцяють можливості промислового модернізації та стрибків. Більш дешеві перевезення та зв'язок у поєднанні з ефективнішою логістикою також можуть допомогти країнам, що розвиваються.

Деякі з найрозвиненіших економік вже знаходяться на межі стати глобальними технологічними лідерами у ряді галузей. Однак нова економічна епоха та прискорення темпів технологічних інновацій також можуть призвести до серйозних економічних зривів та більшої нерівності. Наприклад, існуючі інвестиційні схеми можуть зазнати глибоких і далекосяжних змін, як з точки зору потоків, так і за змістом. У 2017 році звіт про світові інвестиції підкреслив новий структурний вплив цифрової економіки на прямі іноземні інвестиції [6]. У цьому контексті країни, що розвиваються, і найменш розвинені країни, зокрема, стикаються зі значними проблемами. Вони варіюються від структурних обмежень, таких як відсутність належної інфраструктури та обмежений доступ до фінансів, до стратегічних питань.

Враховуючи вищезазначене, країни, що розвиваються стикаються з додатковим тиском на свою інвестиційну політику, оскільки компанії все частіше шукають інвестиційні місця, що пропонують найкращі умови для швидкої доставки нових та якісних продуктів, близьких до замовника та за допомогою гнучких виробничих процесів.

У протистоянні зі зміною глобального економічного ландшафту та глибокою структурною перебудовою в останні роки уряди по всьому світу активізували свою інвестиційну політику. Вищезазначені процеси проявляються і в Україні. Сучасний стан та специфіка залучення капітальних інвестицій в Україні представлений у таблиці 1.

Таблиця 1

Сучасний стан та специфіка залучення капітальних інвестицій в Україні

Показники	2016	2017	2018
матеріальні активи	347390,5	432039,5	542335,1
житлові будівлі	44864,9	53371,8	57395,9
нежитлові будівлі	59398,3	65605,2	88846,1
інженерні споруди	67517,1	78563,5	111314,8
машини	123133,3	154721,7	187650,4
транспортні засоби	36685,7	60123,9	73926,2
земля	1915,8	1994,0	1673,1
інші активи	10712,7	13931,5	17000,3

Джерело: [5]

Аналізуючи сучасний стан та специфіка залучення капітальних інвестицій в Україні, слід відмітити, що значна їх частка направляється в аграрний сектор. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2018 рік представлені в табл. 2.

Таблиця 2

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2018 рік

Показники	Освоєно (використано) капітальних інвестицій	
	млн.грн	у % до загального обсягу
у т.ч. за рахунок		
коштів державного бюджету	22814,1	3,9
коштів місцевих бюджетів	50355,5	8,7
власних коштів	409585,5	70,8
кредитів банків та інших позик	44825,4	7,8
коштів іноземних інвесторів	1795,5	0,3
коштів інвестиційних компаній	5377,0	0,9

Джерело: [5]

Аграрний сектор економіки – це один із стратегічних сегментів національної економіки, від рівня розвитку якого залежить продовольча безпека країни, значна частина доходів державного бюджету, збереження села тощо. Надалі для розвитку аграрного сектору економіки, необхідні якісні трансформації системи, які, як показує досвід найбільш розвинених країн світу, повинні базуватися виключно на інноваційному та інвестиційному потенціалі розвитку інтеграційних відносин. Все це потребує капітальних інвестицій.

Встановлено, що відсутність інституційної системи державної фінансової підтримки експорту в Україну суттєво знижує рівень конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції на міжнародних ринках. Тому в умовах євроінтеграційних процесів актуальною проблемою є реформування системи підтримки експорту кінцевої технологічної продукції перерозподілу з одночасним обмеженням зовнішньої торгівлі сировиною та напівфабрикатами, що здійснюється, зокрема, через внутрішню економічну передачу за трансферними цінами. Реалізація зазначеного можлива за рахунок залучення капітальних інвестицій.

Список літератури

1. Гайдуцький А. П. Зростання ролі і значення прямих іноземних інвестицій з країн, що розвиваються, на міжнародному ринку капіталу *Інвестиції: практика та досвід*. 2007. № 6. С. 8 – 13.
2. Гапонюк Б. Корпоративне управління в системі факторів розвитку іноземного портфельного інвестування в Україні. *Ринок цінних паперів України*. 2008. № 3/4. С. 33 – 37.
3. Марцин В. С. Значення іноземного інвестування для інтегрування України в світовий економічний простір в умовах глобалізації. *Регіональна економіка*. 2009. № 1. С. 75 – 80.
4. Маслій В. В. Прямі іноземні інвестиції: ретроспективний аналіз. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 11. С. 70 – 82.
5. Мацибора Т. В. Роль іноземних інвестицій у підвищенні ефективності вітчизняного виробництва. *Науковий вісн. Нац. аграр. ун-ту*. 2018. № 131. С. 114 – 118.

СЕКЦІЯ 3 ||| ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ
SECTION 3 ||| ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

УДК: 332.2.021

Гончаров В. В.

ст. викладач кафедри геодезії та землеустрою,
Сумський національний аграрний університет,

Лазоренко В. М.

слухач магістратури,
Сумський національний аграрний університет

РОЗВИТОК ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Ситуація у сфері земельних відносин і землекористування, що склалася в процесі проведення земельної реформи, нині залишається складною і неврегульованою. Найбільш важливими є питання, що стосуються проблем економічних та правових відносин власності, недосконалості державного управління земельними ресурсами та землекористуванням, незавершеності земельного законодавства та інфраструктури ринку (особливо земель сільськогосподарського призначення), відсутності автоматизованої системи державного земельного кадастру, спрямованого на вирішення питань перерозподілу земель та землеустрою, повсюдного припинення робіт у зоні охорони земель.

Важливим завданням сучасної земельної реформи в Україні є відновлення в селян почуття власника і господаря на землі, створення на цій основі умов для реструктуризації існуючих сільськогосподарських землеволодінь у нові агроформування, які базуються на приватній власності [1].

Теоретико-методологічні та методичні аспекти формування і напрямів розвитку земельних відносин в умовах ринкової економіки досліджувались багатьма вченими, серед них В. В. Горлачук, Г. Д. Гуцуляк, Д. С. Добряк, В. М. Єрмоленко, Л. Я. Новаковський, П. Т. Саблук, А. М. Третяк, М. М. Федоров, А. Д. Юрченко та інші, які визначили, що необхідно розвивати законодавчо-нормативну базу регулювання земельних відносин, удосконалювати і формувати нову систему земельних платежів, створювати інфраструктуру земельного ринку, посилювати екологічні вимоги при використанні землі.

Поняття земельних відносин визначається в Земельному Кодексі України [2], де стверджується, що земельні відносини – це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею. Разом з тим, це визначення є не повним і різні науковці вбачають їх по-різному. Зокрема, В.М. Єрмоленко розглядає земельні відносини як «суспільні відносини з володіння, користування і розпорядження земельними ділянками та переходу цих правомочностей до інших осіб» [3].

На думку А. М. Третяка, «земельні відносини – це суспільні відносини між людьми, пов'язані з володінням і користуванням землею, і є складовою частиною всієї системи виробничих відносин кожної історичної епохи. Вони за своєю соціальною природою належать до економічного базису суспільства [4].

Земля є центральним, базовим об'єктом економічної системи в Україні, а земельні відносини у загальній структурі суспільних відносин займають відповідне місце у їх фундаменті. Вказані відносини є регулятором усієї сукупності суспільних зв'язків, включаючи не тільки економічну, але і соціально-демографічну, політичну, екологічну та інші складові просторового розвитку. При визначенні економічного ладу основне місце займало і займає питання земельних відносин, тобто форм власності на землю, проявами яких є взаємовідносини між суб'єктами, закріплені законодавчими актами.

Земельна реформа є складовою частиною економічної реформи, здійснюваної в Україні у зв'язку з переходом економіки держави до ринкових відносин.

Стратегічними напрямками розвитку земельних відносин є запровадження повноцінного ринку сільськогосподарських земель, іпотечне довгострокове кредитування сільськогосподарських товаровиробників, економічне стимулювання раціонального використання та охорону земель, включення вартості земель в економічний оборот, поєднання високої економічної ефективності та екологічної безпеки використання земель.

Вже більше 28 років триває земельна реформа, завдання якої полягає в удосконаленні земельних відносин та підвищенні рівня раціонального використання земель. На даний момент створено такі умови земельного устрою: ліквідована державна монополія на землю; виконаний перехід до різноманітних форм земельної власності; проведений безкоштовний перерозподіл земель на користь громадян; введено платне землекористування; основна частина сільськогосподарських земель передана в приватну власність; землі лісового фонду, природоохоронні і інші найбільш цінні землі знаходяться в державній власності.

Розвиток ринкових відносин в агропромисловому комплексі України передбачає функціонування в єдиному ринковому середовищі усіх факторів виробництва, включаючи землю. Внаслідок приватизації сільськогосподарських угідь понад дві третини їх площі зараз перебуває у приватній власності громадян і юридичних осіб. Це є передумовою формування ринкових земельних відносин і власне ринку земель, оскільки власність забезпечує право володіти, користуватись і розпоряджатись нею.

Ситуація, яка сьогодні склалася у сфері земельних відносин, пов'язана з відсутністю чіткої державної політики у питаннях: розвитку земельного законодавства по врегулюванню земельних відносин; консолідації земель сільськогосподарського призначення, яка має бути наслідком науково обґрунтованого об'єднання; контролю за використанням та охороною земель; роз'яснювальної роботи серед сільськогосподарських виробників щодо впровадження ринку землі; вивчення Європейського досвіду у реформуванні земельних відносин; формування інфраструктури ринку земель.

Дана ситуація свідчить про те, що рівень розвитку земельних відносин в Україні не відповідає ринковим умовам. Запровадження цивілізованого ринку земель сільськогосподарського призначення вимагає створення ринкової інфраструктури та прозорих правил її функціонування.

Виходячи із загальної характеристики земельних відносин в Україні, слід зазначити, що на думку науковців, основними напрямками їх розвитку є: впровадження у сферу землекористування результатів сучасного науково – технічного прогресу; створення прозорої державної системи реєстрації прав власності на земельні ділянки та розміщене на них майно; формування інфраструктури ринку землі; вдосконалення методики оцінки земель сільськогосподарського призначення; розвиток системи земельного іпотечного кредитування; здійснення ефективної податкової політики при оподаткуванні нерухомості; запровадження ефективної системи моніторингу ґрунтів та заходів по їх охороні.

Враховуючи вказані визначення вчених та історичний досвід земельної реформи в Україні можна вважати, що земельні відносини – це результат тривалого суспільного розвитку, практики використання і охорони земель, форм власності і господарювання, пріоритетних способів устрою території. Вони визначаються національними, соціальними, економічними і природними особливостями реалізації функції землі як об'єкта природи, основного засобу виробництва в сільському господарстві, природного ресурсу і об'єкта майна.

Список літератури

1. Мартин А. Горбатович С. Мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення: наслідки та перспективи. Землевпорядний вісник . 2006. № 2. С. 58 – 60.
2. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. Дата оновлення: 09.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення 24.09.2019).
3. Єрмоленко В.М. Правові основи майнових і земельних відносин: навч. посіб. Київ.: Магістр – XXI ст., 2008. 384 с.
4. Третяк А. М. Історія земельних відносин і землеустрою в Україні: навч. посіб. Київ.: Аграрна наука, 2002. 280 с.

УДК 330.332.1

Євсєєва О. О.

д. е. н., професор,

професор кафедри обліку і аудиту,

Український державний університет залізничного транспорту,

Рудас Д. С.

студент гр. ЕВ-21, Економічний факультет,

спеціальність «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

МІНІМАЛЬНІ СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ І ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ)

Застосування соціальних стандартів дозволяє створити умови для підвищення ефективності при алокації обмежених бюджетних ресурсів регіону. Соціальні стандарти, як відомо, становлять соціальні та фінансові норми і нормативи, згідно з якими можна визначити структуру та обсяг бюджетних видатків. Тому перехід до системи соціальних стандартів надасть можливість сформувати аналог ціни на соціальні послуги бюджетного сектору за допомогою фінансових нормативів їх надання [1, с. 24].

Формування і реалізація національних інтересів – складний процес. Інтереси держави тісно переплітаються з інтересами безпеки, загальними базовими цінностями (територіальною цілісністю, політичним виживанням, забезпеченням невід’ємних прав людини) [2, с. 94].

Складовою системи національних інтересів будь-якої країни є національні економічні інтереси, визначення яких має першочергове значення під час створення системи економічної безпеки, яка в свою чергу є складовою цілісної системи національної безпеки, оскільки від цього залежить вироблення ефективних засобів їх реалізації та захисту країни в цілому та окремих верств населення зокрема. Одним із способів реалізації політики ефективної національної безпеки є закріплення на державному рівні гідних державних соціальних стандартів і гарантій, соціальних норм і нормативів [2, с. 95].

В Україні визначення цим та іншим поняттям надає Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» [3]. Сферою застосування державних соціальних стандартів і нормативів та гарантій їх забезпечення є: доходи населення, соціальні послуги, житлове-комунальне обслуговування, транспортне обслуговування та зв’язку, охорона здоров’я, навчальні заклади, заклади культури, заклади фізичної культури та спорту, побутове обслуговування, торгівля та громадське харчування.

Означені сфери заповнені відповідними суб’єктами господарювання, які забезпечувати створення власного добробуту на мікрорівні та, одночасно, брати участь у створенні національного багатства на макрорівні. Тому соціальний захист на рівні господарюючих суб’єктів виражається не стільки у вирівнюванні доходів осіб, що реально створюють додану вартість у виробничому процесі на мікрорівні та у валовому продукті на макрорівні, відносно інших членів суспільства, скільки у забезпеченні мінімальних соціальних гарантій для таких осіб на рівні не менше, ніж встановлено відповідними нормами чинного законодавства країни.

На сьогоднішній день встановлено певний перелік мінімальних соціальних гарантій, до яких, наприклад, відносять мінімальну заробітну плату, мінімальний прожитковий рівень, мінімальна пенсія мінімальна стипендія та ін. В розрізі наведених назв мінімальних соціальних гарантій встановлені індивідуальні визначення із можливістю зростання протягом облікового податкового року, за якими закріплені вартісні показники і які мають бути забезпечені державою реальною виплатою відповідним соціальним групам населення

або значення яких, як правило на 01 січня облікового податкового року, мають бути використані у розрахунку належних до виплати соціальних компенсацій відповідно до норм чинного законодавства. Все це означає, що показники мінімальних соціальних гарантій впливають не тільки на планування видаткової частини бюджету на відповідний податковий рік, а й впливають на економічні показники суб'єкта господарювання та розрахунок податкових зобов'язань.

Розглянемо вплив деяких мінімальних соціальних гарантій на діяльність суб'єктів господарювання при впровадженні ним деяких операцій [4]:

- оплата праці – розмір заробітної плати працівників за виконану місячну (годинну) норму праці не може бути нижчим за розмір мінімальної заробітної плати (далі – МЗП);

- визначення мінімального розміру сплата єдиного соціального внеску (далі – ЄСВ) на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – розмір визначається як добуток МЗП на розмір ЄСВ, установлених законом на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід);

- відшкодування втраченого заробітку внаслідок ушкодження здоров'я непрацюючої особи – відшкодовується виходячи з розміру МЗП;

- оплата вільних від роботи днів при навчанні – у розмірі 50 % середньої заробітної плати, але не нижче МЗП;

- визначення вихідної допомоги в разі призову або вступу працівника на військову службу, направлення на альтернативну (невійськову) службу – за бажанням в розмірі 5 МЗП (розмір МЗП, установлений на час їхнього перебування в зоні відчуження);

- визначення пенсії по інвалідності особам, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій та випробувань, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї під час проходження дійсної строкової служби і стали внаслідок цього особами з інвалідністю – за бажанням в розмірі 5 МЗП (розмір МЗП, установлений на 1 січня відповідного року);

- статутний капітал акціонерних товариств – у розмірі 1250 МЗП, що діє на момент створення (реєстрації) акціонерного товариства;

- порушення справи про банкрутство – вимоги кредитора сукупно повинні становити не менше 300 МЗП, не задоволених протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку;

- оплата послуг арбітражного керуючого – у розмірі 2 МЗП за кожний місяць виконання ним повноважень;

- інформування НБУ спецпідрозділів по боротьбі з організованою злочинністю про великомасштабні операції – у розмірі 100 МЗП – для віз осіб та 5000 МЗП – для юросіб;

- обкладення податком на доходи фізичних осіб вартості подарунків, за винятком грошових виплат у будь-якій сумі – не оподатковуються подарунки у частині, що не перевищує 25 % МЗП (у розрахунку на місяць), установленої на 1 січня звітного податкового року;

- ставки податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки – у розмірі, що не перевищує 1,5 % МЗП, установленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 м² бази оподаткування;

- ставка збору за місця для паркування транспортних засобів – за кожний день провадження діяльності в розмірі 0,07% МЗП, установленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

- ставки єдиного податку для фізичних осіб-підприємців – платників єдиного податку другої групи – у відсотках до МЗП, установленої законом на 1 січня податкового (звітного) року);

- порядок сплати рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів – лісокористувачі (крім фізичних осіб, а також фізичних осіб-підприємців, яким видано лісові квитки), у яких сума збору в лісорубному чи лісовому квитках не перевищує 25 % МЗП,

установленої законом на 1 січня року, у якому сплачується рентна плата, не складають розрахунок збору;

– ставки туристичного збору – за кожен добу тимчасового розміщення однієї особи у місцях проживання (ночівлі) у розмірі; для внутрішнього туризму – до 0,5 % від розміру МЗП, установленої законом на 1 січня звітного (податкового) року; для в'їзного туризму – до 5 % від розміру МЗП, установленої на 1 січня звітного (податкового) року.

Таким чином, система соціальних стандартів може стати найбільш ефективним інститутом, що забезпечує формування видаткової частини для всіх рівнів бюджетної системи України, особливо для регіональних і місцевих бюджетів, що дозволить перейти до бюджетно-податкової політики, орієнтованої на результат, і розробити критерії ефективності бюджетних видатків. Позитивний інтегральний соціальний ефект, який може бути досягнутий при проведенні такої бюджетно-податкової політики, полягає в нарощуванні людського потенціалу, що є одним з головних завдань держави в умовах зростаючої конкуренції [1, с. 24].

Список літератури

1. Євсєєва О.О. Застосування соціальних стандартів і підвищення ефективності алокації обмежених бюджетних ресурсів соціально-економічної системи регіону. *Актуальні проблеми та напрями розвитку потенціалу соціально-економічних систем в умовах конкуренції*: монографія. За заг. ред. д.е.н., проф. Л. Л. Калініченко. – Х. : ФОП Панов А. М., Видав. ТОВ «В справі», 2017. 275 с. С. 24 – 35.

2. Євсєєва О.О. Місце державних соціальних стандартів, гарантій, норм і нормативів у системі соціально-економічних національних інтересів країни. *Регіональна, галузева та суб'єктна економіка України на шляху до євроінтеграції* : Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Харків, 19–20 квітня 2017 р.). Харків: ХНУБА, 2017. С. 94 – 98.

3. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05.10.2000 р. № 2017-III, ВР. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T002017.html.

4. Оплата праці: мінімальна заробітна плата. *Бухгалтерська система «Баланс» : корисна інформація*. Баланс клуб : веб-сайт. URL : <https://balance.ua/publishing/biblioteka-balans-prakticheskie-rukovodstva>.

УДК 330.59

Жилинская В. С.

студент,

Полесский государственный университет,

Жиженко Ю. В.

студент,

Полесский государственный университет,

Грабар Р. Н.

старший преподаватель кафедры экономики и бизнеса,

Полесский государственный университет

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

На сегодняшний день главной целью социальной политики Республики Беларусь является повышение уровня и качества жизни, всестороннее гармоничное развитие человека. Актуальность данной темы состоит в том, что для повышения качества жизни государство определяет основные направления социально-экономической политики, устанавливает ориентиры и приоритеты своей деятельности. Для оценки качества жизни населения используется ряд социально-экономических индикаторов: денежные доходы населения, размер заработной платы, средний размер назначенных пенсий и многие другие.

Наиболее значимым индикатором являются доходы населения, так как они определяют размер назначенных пенсий, покупательскую способность. Для анализа динамики денежных доходов населения используются номинальные и реальные денежные суммы. По данным Национального статистического комитета Республики Беларусь номинальные денежные доходы населения в 2018 году составили 72 787,3 млн. руб., что на 8 680,4 млн. руб. и

14 081,9 млн. руб. больше показателей 2017 и 2016 гг. соответственно. Следовательно, денежные доходы в номинальном исчислении имеют тенденцию роста. Прирост номинальной суммы доходов в 2017 г. составил 9,2%, а в 2018 г. – 13,5 % к уровню предыдущего года. В 2018 г. показатель реальных денежных доходов населения в процентах к 2017 г. составил 107,9%. Данную тенденцию к увеличению можно объяснить ростом реальных доходов за счет увеличения реальных зарплат, пенсий, удельный вес которых вырос в общем объеме доходов населения. Так, в 2018 г. номинальная начисленная заработная плата составила 822,8 рублей, что на 16,4% и 32,6% больше по сравнению с 2017 и 2016 гг. соответственно.

Сегодня пенсионным обеспечением в республике охвачено 2,6 млн. человек, или 27,3% населения. Финансирование пенсионных выплат производится в полном объеме и в установленные сроки. В 2018 г. средний размер назначенных пенсий составил 381,2 руб. Реальный размер назначенных пенсий увеличивается незначительно. В 2018 г. по сравнению с 2017 г. увеличился на 13,6 руб., по сравнению с 2016 г. – на 19,1 руб. [1]. Тенденция изменения пенсионных выплат практически всегда соответствует тенденции изменения средней заработной платы в стране, поскольку трудовые пенсии, являющиеся основной составляющей этих выплат, привязаны к средней заработной плате по стране.

В целом динамика показателей в Республике Беларусь, характеризующих уровень и качество жизни населения, является положительной и свидетельствует о последовательном и сбалансированном его повышении. Рост реальных денежных доходов населения в значительной мере связан с благоприятной макроэкономической ситуацией, повышением деловой и инвестиционной активности в большинстве отраслей экономики.

Согласно рейтингу, представленному ООН в 2018 году, Республика Беларусь занимает 53 место в мире по качеству жизни населения с ИЧР 0.808. Следует заметить, что в 2016-ом году наша страна занимала 52-ю строку по индексу человеческого развития среди почти двух сотен стран. Сейчас Республика Беларусь возглавляет список государств с высоким уровнем человеческого развития, и это лучший показатель среди стран СНГ [2].

Экономическая политика Беларуси направлена на повышение уровня и качества жизни населения. Для повышения уровня жизни Программой социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы предусмотрено увеличение размера минимальной заработной платы, уровня прожиточного минимума, осуществляется защита социально уязвимых категорий населения, совершенствование пенсионной системы. Главной целью развития на 2016-2020 годы является повышение качества жизни населения за счёт роста конкурентоспособности экономики, привлечения инвестиций и инновационного развития. Достижение поставленных целей основывается на следующих приоритетах: инвестиции, направленные на рост производительности труда и формирование центров опережающего регионального развития; создание новых рабочих мест и обеспечение эффективной занятости; рост экспорта товаров и услуг; широкое внедрение информационно-коммуникационных технологий; развитие потенциала молодежи и ее вовлечение в создание экономики знаний. Реализация данной цели повысит ВВП на 12-15%, реальные располагаемые денежные доходы населения на 9,5-11,6% [3].

Социальная политика государства направлена на обеспечение высокого уровня и качества жизни белорусских граждан, а также укрепление демографического потенциала. Целью демографической политики является стабилизация численности населения и увеличение ожидаемой продолжительности жизни. Среди основных задач – укрепление здоровья населения, развитие системы поддержки семей с детьми, регулирование внешних миграционных процессов.

Необходимым условием повышения качества жизни является обеспечение эффективной занятости населения. Государственная политика Республики Беларусь направлена на повышение конкурентоспособности рабочей силы на рынке труда и ее территориальной мобильности. Важным инструментом государственного регулирования на рынке труда будет

внедрение системы мониторинга и прогнозирования, в том числе профессионально-квалификационной структуры спроса и предложения трудовых ресурсов с учетом изменения демографической ситуации и структуры профессионального образования. Для обеспечения потребности экономики в кадрах необходимо решить задачи по совершенствованию национальной системы квалификаций, развитию профессиональной мобильности кадров с помощью внедрения механизмов опережающей переподготовки и повышения квалификации. В текущей пятилетке предусматривается переход от политики сохранения рабочих мест к политике получения максимального эффекта от одного рабочего места.

Таким образом, основными путями повышения качества жизни в Республике Беларусь являются: создание условий трудоспособным гражданам зарабатывать средства для удовлетворения своих потребностей, обеспечение рациональной занятости населения, повышение доходов и заработной платы, снижение доли малообеспеченной части населения.

Список источников

1. Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Электронный ресурс] / Социально-экономическое положение и уровень жизни населения. Режим доступа: <http://belstat.gov.by>. Дата доступа: 25.09.2019.
2. Индекс развития человеческого потенциала [Электронный ресурс] / Режим доступа: <https://gtmarket.ru/ratings/human-development-index/human-development-index-info>. Дата доступа: 25.09.2019.
3. Национальный Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс] / Программа социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016 – 2020 годы. Минск, 2016. Режим доступа: <http://www.pravo.by>. Дата доступа: 25.09.2019.

УДК 336.14

Заїчко І. В.

старший викладач Науково-дослідного інституту
Київського національного університету культури і мистецтв

**БЕЗПЕКА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ЯК ОСОБЛИВИЙ
ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

Бюджетна безпека входить до складу фінансової безпеки і є однією із найважливіших її елементів, оскільки бюджет є фінансовим планом держави в якому знаходять своє місце фінансові процеси країни стосовно акумуляції і перерозподілу доходів. Тому, дотримуємося думки, що однією із найважливіших складових елементів в загальній системі фінансової безпеки, чільне місце відводиться саме безпеці бюджетної системи. Цим пояснюється визначення структури макроекономічних показників в контексті формування ефективної політики і впровадження ефективних механізмів соціально-економічного розвитку держави та забезпечення стабільності цих показників.

У цьому контексті аргументованою є думка М. Єрмошенка, який зауважив, що фінансова безпека є ґрунтовною складовою економічної безпеки держави, оскільки на фінансах базується будь-яка економіка [1, с. 309]. Фінансова безпека держави – важлива складова економічної безпеки держави, що базується на стабільності і довгостроковій стійкості бюджетів як невід’ємних елементів забезпечення усієї фінансової безпеки України. В свою чергу, бюджетна безпека - це стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції [2]. Рівень бюджетної безпеки характеризується багатьма індикаторами, кожен з яких в окремому періоді може зростати, або знижуватися. При наявності більш ніж 3-х індикаторів необхідно застосовувати інтегральні індекси оцінки, які описували б зміну рівня бюджетної безпеки країни в динаміці в порівнянні з пороговими значеннями [3, с. 97].

В Методичних рекомендаціях [2] щодо оцінки рівня економічної безпеки України визначено такі індикатори бюджетної безпеки як:

Таблиця 1

Індикатори бюджетної безпеки України

№	Індикатор	Формула розрахунку
1.	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, %	дефіцит державного бюджету, млн. грн. / ВВП, млн. грн. x 100
2.	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, % до ВВП	дефіцит сектору загальнодержавного управління, млн. гривень - дефіцит зведеного бюджету, млн. грн.) / ВВП x 100
3.	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, відсотків	доходи зведеного бюджету, млн. гривень / ВВП, млн. грн. x 100
4.	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, %	обслуговування державного боргу, млн. грн. + погашення державного боргу, млн. грн.) / доходи державного бюджету, млн. грн. x 100

Джерело: [2]

Необхідно відмітити, що сучасна ситуація, яка склалася в світовому просторі, вимагає доповнення переліку індикаторів бюджетної безпеки, наведеного в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України наступними індикаторами: рівень доходів поза державним обліком та контролем зведеного бюджету, рівень прихованого (викривленого) навантаження на державний бюджет, відношення обсягу видатків на оборону до доходів державного бюджету.

В Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України визначено також оптимальні значення індикаторів (інтервал величин, у межах яких створюються найбільш сприятливі умови для відтворюваних процесів в економіці); порогові значення індикаторів (кількісні величини, порушення яких викликає несприятливі тенденції в економіці); граничні значення індикаторів (кількісні величини, порушення яких викликає загрозові процеси в економіці).

На думку деяких авторів, сучасний стан фінансової безпеки характеризується певним набором показників. Кожен з індикаторів має своє граничне (найменше чи найбільше) значення, яке встановлено залежно від рівня економічного розвитку країни. Відхилення фактичного значення свідчать про необхідність профілактики або усунення причин, що їх зумовлюють [4, с. 144]. Порогове значення індикатора – це граничне кількісне значення якого-небудь фінансового показника економіки, перевищення якого перешкоджає нормальному розвитку фінансових стосунків і призводить до формування негативних тенденцій у фінансовій системі, а деколи і в національній економіці в цілому. Порогові значення індикаторів фінансової безпеки – це граничні кількісні параметри, що характеризують істотні риси стану і розвитку фінансової (бюджетної, податкової, грошово-кредитної та ін.) системи, вихід за межі яких порушує нормальний хід економічного розвитку і погрожує національним інтересам країни.

Для підвищення рівня фінансової безпеки України потрібно розробити уточнюючі положення деяких аспектів фінансової безпеки, які торкаються безпеки бюджетної системи та внести зміни до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України; створити надійну систему фінансового контролю; постійно контролювати розмір бюджетного дефіциту, знаходити джерела збільшення доходів держави.

Список літератури

1. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. К.: Київ. нац. торг.-ек. ун-т, 2001. 309 с.
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.
3. Харазішвілі Ю. М., Дронь Є. В. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі; аналіт. доп. К.: НІСД, 2014. 117 с.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.
5. Субботович Ю., Антропова О. Індикатори фінансової безпеки України. *Світ Фінансів*. 2014. № 2. С. 144 – 151.

УДК 331.5

Ковалёва Е. С.

студентка,

Полесский государственный университет,

Кислая А. И.

студентка,

Полесский государственный университет,

Грабар Р. Н.

старший преподаватель,

Полесский государственный университет

ИНДЕКС РАЗВИТИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА КАК ГЛАВНЫЙ ИНДИКАТОР УРОВНЯ РАЗВИТИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

В соответствии с Программой социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016 – 2020 годы человеческий капитал является основополагающим фактором экономического роста. В этом и заключается актуальность изучения индекса развития человеческого потенциала (ИРЧП), потому что именно человеческое развитие определяется как важнейшая цель всех экономических, социальных и политических программ и мероприятий.

ИРЧП – интегральный показатель, рассчитываемый ежегодно для межстранового сравнения и измерения уровня жизни, грамотности, образованности и долголетия как основных характеристик человеческого потенциала исследуемой территории [1, с. 45].

При подсчете ИРЧП учитываются 3 вида показателей: ожидаемая продолжительность жизни – оценивает долголетие; уровень грамотности населения страны (среднее количество лет, потраченных на обучение) и ожидаемая продолжительность обучения; уровень жизни, оцененный через ВИД на душу населения по паритету покупательной способности (ППС) в долларах США.

В 2002-м ожидаемая продолжительность жизни в среднем составляла 68 лет, в 2015-м – уже 73,9 года, в 2016-м – 74,1 года, а в 2017-м – 74,4 года. Эти цифры показывают, сколько при текущих условиях жизни может прожить в Беларуси новорожденный. Ожидаемая продолжительность жизни в 2016 году составила 74,1 год, что на 4,7 лет больше, чем в 2006 году – 69,4 лет. Наименьшая ожидаемая продолжительность жизни у мужчин в 2006 году отмечалась в 63,6 лет, а в 2016 году этот показатель увеличился до 68,9 лет.

Большая продолжительность жизни женщин обусловлена самой природой. Поэтому ожидаемая продолжительность жизни у женщин в Республике Беларусь на 2016 год превысила на 1,1 % продолжительность жизни у мужчин и составила 79,0 лет, а в 2006 году – 75,5 лет. Практически во всех странах, мужчины живут меньше женщин [2].

Одним из наиболее значимых и основополагающих показателей, которые характеризуют человеческий капитал в сфере образования является уровень специальной и общеобразовательной подготовки. Согласно переписи населения, которая проводилась в 2009 году, среднее чисто лет на обучение в РБ составило около 10 лет. Этот показатель намного ниже тех запросов, которые предъявляются к образовательному процессу на современном уровне научно-технического развития. В наиболее развитых странах в этой сфере уровень образования.

За период 2009 – 2019 гг. сократилось число учреждений дошкольного образования на 294 с 4 097 до 3 803 учреждений, в то время как численность учащихся увеличилась с 372,8 до 435,1 тыс. человек. В 2019 году по сравнению с 2009 годом число учреждений общего среднего образования уменьшилось на 684 учреждений. В 2009 году на число учреждений профессионально-технического образования (232) приходилось 105,7 тыс. учащихся, а в 2019 году число учреждений сократилось на 52 и составило 180, а численность учащихся также уменьшилась и составила 65,7 тыс. человек. Число учреждений среднего специального образования в 2019 году отмечалось на уровне 226 учреждений, что превысило число учреждений в 2006 году на 15. Число учащихся в учреждениях среднего специального

образования уменьшилось на 53,3 тыс. учащихся. За последние 10 лет в учреждениях высшего образования не произошло значительных изменений: их число сократилось на 2 учреждения. Также уменьшилось численность студентов с 430,4 до 268,1 тыс. человек [2].

Следующим показателем является динамика среднедушевого ВВП Беларуси по паритету покупательной способности в 2009-2018 гг. выглядит следующим образом: 2009 г. – 14 552 долл., 2018 г. – 20 003 долларов.

На наш взгляд, для того, чтобы повысить среднедушевой ВВП Беларуси по ППС необходимо увеличить производительность труда работников за счет внедрения новых технологий и реализации инвестиционных проектов (в том числе с участием иностранных инвесторов). Кроме того, с точки зрения наращивания объемов экспорта товаров и услуг целесообразным выглядит присоединение Беларуси к Всемирной торговой организации (ВТО), а также участие страны в зонах свободной торговли с другими государствами и региональными объединениями.

Беларусь и Россия в 2018 году вошли в группу стран с высоким уровнем человеческого развития. Они заняли 53 и 49 место соответственно.

Индекс развития человеческого потенциала Беларуси составил 0,826. Индекс развития человеческого потенциала России равен 0,817 (индекс больше 0,8 принято называть «высоким развитием», индекс меньше 0,5 – «низким развитием») [3].

В 2016 году Беларусь занимает 53-е место (группа стран с высоким уровнем развития) в рейтинге 188 государств по развитию человеческого потенциала. По этому показателю Беларусь продолжает лидировать среди стран СНГ: Украина – 84 место, Казахстан – 56, Узбекистан – 105.

По данным Программы развития ООН: Индекс человеческого развития – 2016, Россия поднялась на одно место – 49 – среди 188 стран в рейтинге стран с высоким уровнем развития. По итогам 2015 года наша страна делила 50-е место с Россией.

Таким образом, предлагаемый в качестве инструмента оценки уровня социального развития страны индекс развития человеческого потенциала с точки зрения применения обладает как преимуществами, так и недостатками. В полной мере оценить уровень социального развития по значению данного показателя достаточно сложно. Разнообразные интегральные показатели, предлагаемые в настоящее время исследовательским сообществом, позволяют с разных сторон подойти к вопросу оценки уровня социального развития.

Список источников

1. Беркова О. В. К методологическому анализу понятия «человеческий капитал». *Проблемы управления*. 2015. № 2. С. 143 – 149.
2. Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Электронный ресурс] / Ожидаемая продолжительность жизни мужчин и женщин при рождении по областям и г. Минску. – Режим доступа: http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/solialnaya-sfera/demografiya_2/g/ozhidaemaya-prodolzhitelnost-zhizni-muzhchin-i-zhenshin-pri-rozhdenii-po-oblastyam-i-g-minsku. Дата доступа: 12.09.2019.
3. Аналитический портал [Электронный ресурс] / программа развития ООН: индекс человеческого развития в странах мира в 2016 году. Режим доступа: <http://gtmarket.ru/news/2015/12/16/7285>. Дата доступа: 12.09.2019.

УДК 330.564.2

Колодій С. К.

аспірант кафедри економіки та інформаційних технологій,
ДВНЗ «Університет банківської справи»

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РІВНЯ ВВП ТА СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДІВ КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНОГО АНАЛІЗУ

Вивчення процесу формування заробітної плати та факторів, що впливають на її рівень не втрачає актуальності ні в нашій країні, ні в інших країнах світу. І це є природнім, бо

основною складовою доходу більшості населення нашої та інших країн світу є заробітна плата. Науковці Центру американського прогресу М. Мадовиц та С. Ханлон відмічають, що за виключенням найбільш багатих людей країни, майже всі працюючі американці мають такий дохід та рівень життя, які визначаються рівнем отримуваної ними заробітної платні [1].

Сьогодні дослідженням питань, пов'язаних із заробітною платою, її місцем та значенням у структурі доходів населення займаються вітчизняні та іноземні фахівці. Різні аспекти формування доходів населення в цілому та, зокрема, заробітної плати, проблеми бідності в країнах, що зазнали трансформаційних змін досліджують вітчизняні вчені Г. Кармелюк та Г. Сенів, Г. Куліков, К Губін та інші [2, 3, 4].

Втім, подальше вивчення впливу ВВП на рівень середньої заробітної плати не втрачає своєї актуальності, особливо в умовах, коли зростання мінімальної та середньої заробітної платні не призводить до економічного зростання, та навпаки, коли зріст ВВП не призводить до підвищення рівня реальної заробітної плати.

Заробітна плата в процесі макроекономічного кругообігу формується в результаті створення ВВП та його подальшого розподілу (метод розрахунку ВВП за доходами, або розподільний метод); тому повинна існувати сильна залежність між середньою заробітної платою та ВВП на одного зайнятого, яку ми і хочемо дослідити в цій роботі.

Необхідні для дослідження дані в рамках обраного періоду та розрахований показник валового внутрішнього продукту на одного зайнятого наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

**ВВП на одного зайнятого та середньорічна заробітна плата
в цінах базисного періоду в 1995-2018 рр., грн./міс.**

Рік	Кумулятивний ІСЦ, 1995 = 100%	ВВП на одного зайнятого, грн./міс.	Середньорічна заробітна плата, грн./міс.
1995	100,0	188,3	73,0
1996	139,7	201,7	90,2
1997	153,8	212,9	93,0
1998	184,6	201,4	82,9
1999	220,0	247,7	80,9
2000	276,8	262,8	83,1
2001	293,7	300,1	105,9
2002	291,9	332,7	128,8
2003	315,8	363,0	146,3
2004	354,7	413,9	166,3
2005	391,2	471,5	206,0
2006	436,6	520,2	238,4
2007	509,1	588,2	265,4
2008	622,6	632,4	290,1
2009	699,2	559,0	272,6
2010	762,8	638,3	295,0
2011	797,9	732,8	331,9
2012	796,3	792,8	381,9
2013	800,3	821,0	410,1
2014	999,5	732,0	348,2
2015	1432,3	703,6	292,9
2016	1609,9	758,6	321,9
2017	1830,5	840,8	388,1
2018	2009,9	901,9	441,1

Джерело: складено та розраховано автором на основі даних Державної статистичної служби України [5]

Для статистичної перевірки наявності взаємозв'язку між вказаними показниками використаємо кореляційно-регресійний аналіз, приймаючи за результативну ознаку (Y) - середню заробітну плату, а за факторну ознаку (X) – ВВП на одного зайнятого. В результаті проведення необхідних розрахунків отримано наступні результати:

1. Сукупність точок результативної і факторної ознак дає підстави для висунення гіпотези (для генеральної сукупності) про те, що зв'язок між усіма можливими значеннями X і Y носить лінійний характер. Тобто існує прямий зв'язок між ВВП на одного зайнятого та рівнем середньої заробітної плати.

Лінійне рівняння регресії має вигляд: $y = bx + a$, де (1)

a і b - відповідно оцінки параметрів α і β регресійної моделі, які слід знайти;

2. Винайдено параметри рівняння регресії α і β за допомогою МНК: емпіричні коефіцієнти регресії: $b = 0,5068$, $a = -31,606$. Отже, лінійне рівняння регресії має вигляд:

$$y = 0,5068x - 31,606. \quad (2)$$

Коефіцієнтам рівняння лінійної регресії можна надати економічний сенс. Коефіцієнт регресії $b = 0,5068$ показує середню зміну результативного показника (в одиницях виміру Y) з підвищенням або пониженням величини фактора X на одиницю його виміру. В даному дослідженні зі збільшенням ВВП на одного зайнятого на 1 одиницю, рівень середньої заробітної плати підвищується в середньому на 0,5068 од.

Підставивши в рівняння регресії відповідні значення X , можна визначити вирівняні (передбачені) значення результативного показника $Y(x)$ для кожного спостереження.

3. За допомогою коефіцієнту лінійної парної кореляції $r_{x,y}$, який обчислено через коефіцієнт регресії b , проаналізовано тісноту та напрямок зв'язку між досліджуваними показниками. Коефіцієнт $r_{x,y}$ дорівнює 0,99, що свідчить про досить високий (коефіцієнт майже дорівнює 1) та прямий (коефіцієнт позитивний) зв'язок між рівнем середньої заробітної плати та ВВП на одного зайнятого.

4. Статистична значимість рівняння перевірена за допомогою коефіцієнта детермінації R^2 , який дорівнює 0,9836. Встановлено, що в досліджуваній ситуації 98,36 % випадків зміни рівню ВВП на одного зайнятого призводять до зміни середньої заробітної плати.

На основі проведеного дослідження, ми можемо стверджувати, що існує тісний зв'язок між досліджуваними змінними, а саме між середньою заробітною платою та ВВП на одного зайнятого. Існування прямої лінійної залежності доведено за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

Список літератури

1. Madowitz M., Hanlon S. GDP Is Growing, but Workers' Wages Aren't. *Center of American Progress*. 2018. July, 26. URL: <https://www.americanprogress.org/issues/economy/reports/2018/07/26/454087/gdp-growing-workers-wages-arent>.
2. Кармелюк Г. І., Пласконь С. А., Сенів Г. В. ВВП як чинник впливу на соціальні показники життя населення України: моделювання. *Економічний аналіз : зб. наук. Праць*. 2018. Том 28. № 2. С. 36 – 41.
3. Куліков Г. Т. Заробітна плата в системі основних макроекономічних показників у кризовий період. *Україна : аспекти праці*. 2010. № 7. С. 14 – 20.
4. Губін К. Система формування доходів населення в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2013. № 4 (15). С. 105 – 117.
5. Структура сукупних ресурсів домогосподарств. *Державна статистична служба України*: [сайт]. URL: www.ukrstat.gov.ua.

УДК 330.13

Логоша Р. В.

д. е. н., доцент,

доцент кафедри аграрного менеджменту,

Вінницький національний аграрний університет

ЗАКОНОДАВЧА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ МЕХАНІЗМІВ В УКРАЇНІ

Ринок – як вочевидь головний інститут капіталістичної економічної системи – закономірно складає предмет методології різних економічних теорій, підходів, доктрин. Подібна практика має місце останні 300 – 400 років в контексті тлумачення

класичної/неокласичної політекономії, неолібералізму, інституційного аналізу, теорій державного регулювання економіки тощо. При цьому принциповою відмінністю між різними науковими підходами було і залишається тлумачення ролі ринку і регуляцій, їхнього співвідношення тощо. Але у будь-якому разі фактор регуляцій визнається щонайменше як важливий, ігнорувати який в силу об'єктивних причин неможливо. Тому наукове обґрунтування регуляцій продовжує складати актуальну сферу пізнавальних процесів.

Світова і вітчизняна практика ринкових відносин свідчить про масштабну і варіативну історію регуляцій, їхню ефективність. Так само і ефективність розвитку галузей народного господарства значною мірою залежить від державного регулювання. Державне регулювання ринку являє собою складний механізм, який включає інструменти впливу на суб'єктів ринку, структуру суспільного виробництва, міжгалузеві і міжгосподарські відносини з метою створення стабільних економічних, правових, соціальних і екологічних умов для розвитку народного господарства. Звідси теорія та практика регуляцій потребує виключення волюнтаристського ставлення до спроб створити та управляти ринком.

З іншого боку, процес ринкових реформ в галузях народного господарства продовжує активно обговорюватися з огляду на численні факти дисфункцій, що мали і продовжують мати місце. Логічним при цьому є питання того як цьому сприяли регуляції в Україні, наскільки такі були ефективними, логічними, своєчасними і т. п. Тому необхідне комплексне дослідження системи державного регулювання галузей народного господарства.

Блок вище зазначених питань можна визнати більш ніж актуальними для окремих галузей і України в цілому.

Так, поширеною є точка зору про те, що політика державного регулювання галузевих ринків в Україні повинна передбачити оптимальне поєднання вільних ринкових відносин із втручанням держави у галузі народного господарства.

Інтелектуальний комплекс теорії ринку надає можливість визначити загальну модель побудови ринкової економіки, у т. ч. окремих ринків, у контексті його нормативно-правової регламентації, де таку регламентацію запропоновано здійснювати у формі та контрактації. Так, аналізування вище зазначеного дозволяє стверджувати, що процес формування ринкової економіки в Україні в правовому полі мав певну послідовність та логіку. Такі, очевидно, формувалися як відгуки на масштабні трансформаційні процеси формування ринкових відносин, що відбувалися в країні, у т. ч. на основі переважаючого ситуаційного реагування на окремі явища, що вважалися кризовими або ж лобійованими потужними структурами, які змогли добитися якихось змін.

Так, очевидно, логіка процесу юридичної контрактації в країні, що до цього часу мала зовсім іншу економічну систему, повинна була відштовхуватися від пріоритетів: 1) законодавчого закріплення визначальних інститутів ринкової економіки, а саме: приватної власності, нових форм економічної діяльності, що побудовані на приватній власності, самої ідеології розвитку суспільства на засадах капіталізму та ринкової економіки навіть у будь-яких соціалізованих варіантах; 2) правового визначення діяльності таких форм та системи в цілому, тобто встановлення «правил» нової економічної системи; 3) легітимізації нових форм господарювання; 4) створення умов для формування та поширення сучасної інфраструктури ринку, фінансово-грошової системи, інших елементів ринкової економічної системи; 5) вже з врахування раніше зазначеного, тобто досягнення раніше визначених пріоритетів, – формування умов, що сприяли б інтеграції національного ринку до світового на основі підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки та підвищення ефективності ринку в Україні. При цьому на всіх етапах актуальними є корективи з огляду на нові умови, особливості процесу, виявлені дисфункції чи неочікувані позитивні ефекти [1, с. 198].

Достатньо важко визначити послідовність всіх зазначених етапів: найкращим варіантом, звісно, було прийняття всього одразу ж. Проте, з врахуванням відсутності

досвіду побудови ринку у даного покоління, це все ж таки мав бути послідовний і логічно узгоджений за намірами та отриманими результатами процес. Враховуючи вище зазначене, універсальна модель процесу у нашому розумінні передбачає такі чотири послідовні етапи, впродовж яких в країні повинні бути прийняті необхідні нормативно-правові акти [2, с. 29 – 30]:

1. Формування у соціумі ідеології ринку: процес передбачає політичні ініціативи, ініційовані чи принаймні узгоджені із владою, які мають за мету досягти суспільної підтримки для нових (відносно нових) для соціуму інститутів – приватної власності, політики економічного лібералізму, ринкової економіки, ринку як такого та окремих форм ринкового обміну і т. д. При цьому мова йде про принципово нові для соціуму інститути (т. з. «імплантовані» інститути) або ті, які до цього мали незначне поширення чи значення (т. з. «вирощені» інститути у вітчизняному інституційному середовищі). У випадку колишньої УРСР інститути ринку не були принципово новими для суспільства, проте механізми та технології їхнього втілення, очевидно, мали суто «західне» походження.

2. Створення інститутів ринку: процес включає юридичну легітимізацію інститутів ринку та груп агентів, що визначають саме існування ринку, де, в свою чергу, формуються групи агентів, що залежать від ринку (реципієнти) та отримують вигоду від його функціонування (бенефеціарії).

3. Побудова основних елементів ринку та необхідних складових ринкового середовища, в першу чергу, конкурентного середовища, а також регулятивної політики, інфраструктури ринку, грошово-кредитної системи і т. д.

4. Досягнення умов еквівалентного обміну для національного ринку у системі світового ринку: процес передбачає досягнення належного – стосовно світових стандартів – рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки, пропозиції (в контексті якогось окремого ринку), купівельної спроможності та споживання, які дозволили б вийти на рівень еквівалентності ринкового обміну таких стандартів. В кінцевому рахунку це означатиме досягнення прийнятного рівня досконалості/ефективності вітчизняного ринку.

Передусім, хотіли б зазначити, що I етап формування ідеології ринку і капіталізму було фактично створено у колишньому СРСР, і в не залежній Україні процес продовжувався на певному правовому і – що саме основне – ідеологічно сформованому фундаменті суспільного сприйняття ринку. Безпрецедентний за масштабами для українського соціуму процес прискореного формування ринкових основ економіки з початку 90-х рр. супроводжувався достатньо активною законодавчою діяльністю на рівні прийняття Законів України, постанов та розпоряджень Кабінету міністрів, Указів Президентів України. Слід відзначити, що така законодавча формалізація, очевидно, відбувалася під впливом великої кількості чинників, значна частина з яких були неекономічними, тому є підстави стверджувати про певну суперечливість процесу; окрім цього, не можна не враховувати відсутність досвіду подібних реформ, що унеможливлювало уникнення помилок, прорахунків тощо.

Зі свого боку вважаємо, що опис хронології та перебігу прийняття законодавчих актів щодо формування ринкової економіки в Україні потребує детального аналізування для визначення особливості, дисфункції та перспективи такого на майбутнє. З іншого боку, науковий опис перебігу формування ринку розглядали як алгоритм певних логічних дій та процесів, порушення якого супроводжувало зниження результативності та ефективності реформ.

Список літератури

1. Логоша Р. В. Формування постіндустріального ринку овочевої продукції в Україні: монографія. Вінниця: Вінн. обл. друкарня. 2017. 515 с.
2. Мороз О. В., Логоша Р. В., Підвальна О. Г. Нормативно-правова регламентація процесу формування ринкових механізмів в аграрній економіці. *Економіка АПК*. 2019. № 5. С. 27–39.

УДК 330.5

Мамедова Ш. С.

доктор философии по экономике,
доцент кафедры мировой экономика и маркетинга,
Сумгаитский государственный университет

ЗНАЧЕНИЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СОСТАВА И ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ НАЦИОНАЛЬНОГО БОГАТСТВА В СОВРЕМЕННОМ ПЕРИОДЕ

Национальное богатство является самым обобщенным интегральным показателем экономического потенциала и положения страны, благо нации характеризует основные факторы экономического роста. Национальное богатство (НБ) есть база экономического развития и одновременно его результат в стране. Структура, объём, качество, эффективное использование его определяет уровень и качество социально-экономического развития страны и в целом конкурентоспособности национальной экономики.

Под НБ понимается совокупность активов, ресурсов страны обеспечивающих возможность производства товаров, оказания услуг и обеспечения жизни людей.

Изучение и оценка НБ страны предполагает решение многих взаимосвязанных задач. Надо отметить что, с одной стороны это выявление сущности и анализ структуры соответственно составных элементов НБ, а с другой определение эффективности его использования.

Создание и решение социальных и экономических проблем использования НБ позволяет обеспечить непрерывный экономический рост и создание новой социально ориентированной модели экономической системы страны [1, с. 9]. НБ формируется как результат основной производственной деятельности предыдущих и так настоящего поколения.

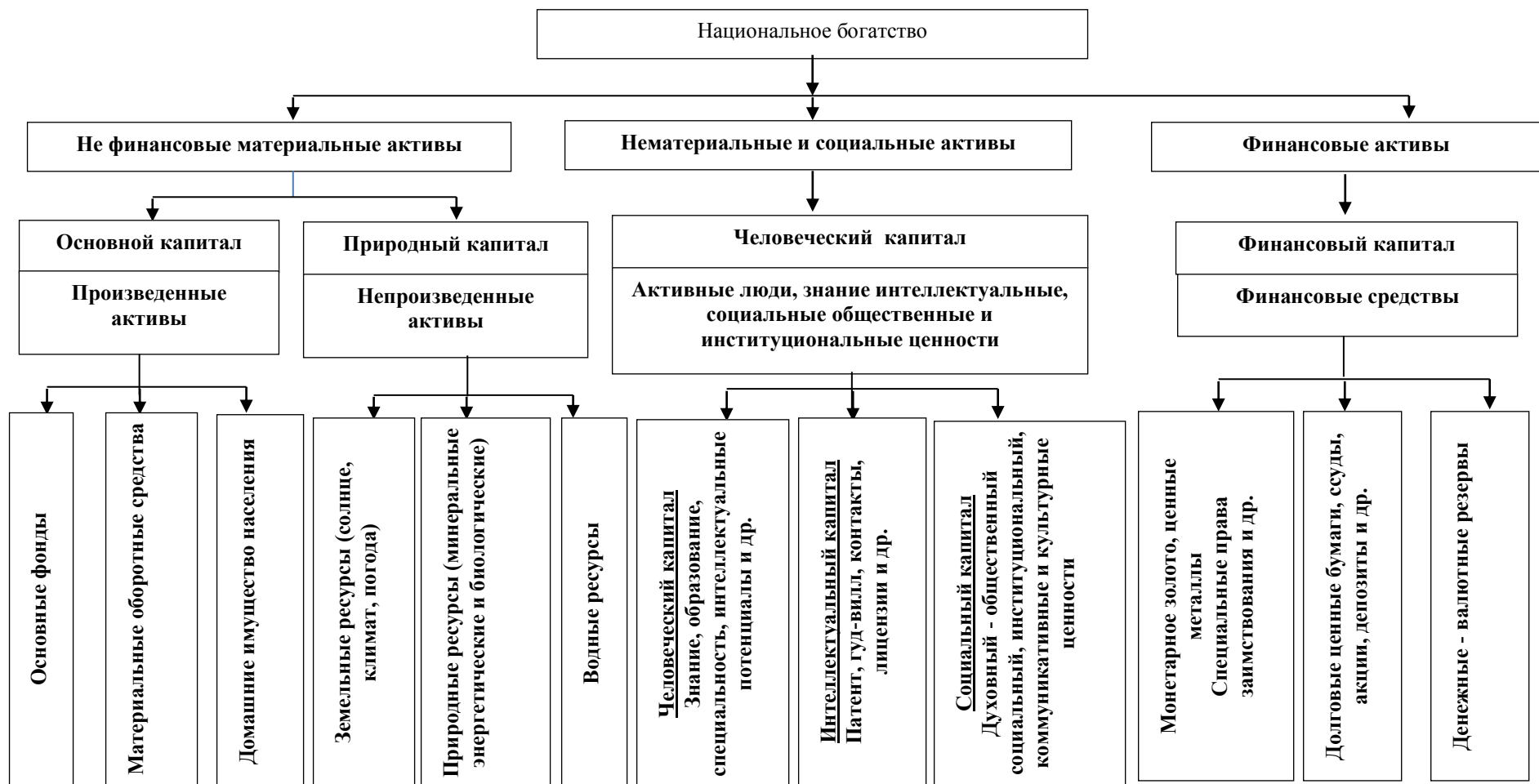
Надо отметить, что в современном периоде продолжается существование методологической-информационной и другие проблемы оценки НБ.

В связи с другими причинами, в том числе сложностями определения стоимости природных ресурсов, национально-культурной ценности, финансовых проблем, несоответствие учета и отчетности требованиям международных стандартов, не усовершенствование и незавершенность рыночных преобразований в экономике в настоящем времени [2, с. 21].

В настоящее время в некоторых странах, в том числе в Азербайджане не осуществляется оценка НБ. Так как, с 2005 года со стороны Государственного Статистического Комитета Азербайджанской Республики приостановлена статистическая оценка НБ страны. В период 1990 – 2004 гг. оценки НБ Азербайджана осуществлена на основе следующих разделов [2]: основной капитал, основные производственные фонды, основные не производственные фонды, материальные оборотные средства, домашнее имущество населения и не материальные активы. В этих периодах в состав НБ не учитывалось земельные, природные ресурсы, в том числе человеческий капитал и финансовые активы.

По нашему мнению, для правильной оценки НБ в первую очередь надо определить полностью структурные составные элементы его. С этой точки зрения, полная и объективная оценка НБ, правильное определение его структуры, составных элементов и динамики необходимы для анализа состояния экономики и разработки политики.

Для решения выше указанных целей, мы предлагаем структуры НБ, полностью отражающие с его составные элементы (см. рисунок). Эта схема комплексно отражает состав и структуры НБ в современном этапе. Известно, что для оценки и вычисления НБ на международном уровне была осуществлена разработка системы национальных счетов [5] СНС-2008. Это концепция одобрена статистической комиссией ООН в качестве международного стандарта в области национальных счетов страны. По этой концепции НБ определяется как чистая стоимость капитала всех резидентов страны по состоянию на начало (конец) периода. Активы НБ разделяется на три группы:

Национальное богатство и структура его составные элементы.

нефинансовые производственные, нефинансовые непроизводственные и финансовые активы. По нашему мнению предлагаемая схема более четко отражает сущности НБ и оптимально подходит для вычисления НБ.

Другая, более современная концепция для вычисления НБ была разработана специалистами Всемирного Банка [6]. Согласно этой концепции в состав НБ входят: природный, произведенный, человеческий и социальный капитал. Надо отметить, что, оценка социального капитала специалистами Всемирного Банка не производилась. Оценки НБ и анализ его динамики должны осуществляться в взаимосвязи с другими макроэкономическими показателями. Не смотря существующий проблемы, учитывая важность вычисления социальной эффективности использования НБ немедленно должно быть осуществлена статистические оценки национального блага в ряд странах, в том числе республики Азербайджана.

Список литературы

1. Национальное богатство и национальный продукт. Книга III. К новому качеству роста и справедливому распределению благ. М.: Экономический факультет МГУ имени М.В.Ломоносова, 2016, 272 с.
2. Долинина Т.Н. Национальное богатство республики Беларусь: концептуальные подходы к оценке. Труды БГТУ, 2017, серия 5, № 1, с. 20-28.
3. Национальные счета Азербайджана. ГСК Азербайджанской Республики. Баку: Седа, 2005 г., 113 с.
4. Ибрагимов О.И. Методологические основы статистики национального богатства, Баку: 2014, 394 с.
5. Система национальных счетов комиссия Европейских сообществ, Международный Валютный Фонд, Организация экономического сотрудничества и развития, Организация Объединенных Наций, Всемирный Банк. Номер публикации SNA EA 2008.001.Код:ОЭСР 302009191P1. Символ документа STI ESA/STAT/SER.F/2/Rev5. Нью-Йорк, 2009, 1295 с.
6. The changing Wealth of Nations: Measuring Sustainable Development in the New Millennium. Environment and Development. World Bank, 2011, 221p. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2252...> (accessed.30.09.2019)

УДК 330.3

Моголивец А. А.

аспірант кафедри економіки будівництва,
Київський національний університет будівництва і архітектури

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АНТИЦИКЛІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БУДІВНИЦТВА

Поняття антициклічного регулювання найбільш часто зустрічається в області макроекономіки. Більшість науковців розуміють його як цілеспрямовані дії держави, могутніх корпорацій та наддержавних органів, спрямовані на зменшення глибини циклічних криз, глибини економічної кризи, стабілізацію господарської кон'юнктури і темпів економічного зростання. Водночас галузевому аспекту даної проблеми приділяється недостатня увага.

В той час, як економіка в цілому негативно реагує на зменшення ділової активності, існують галузі, що відчують на собі коливання ринкової кон'юнктури більше ніж інші (так звані «циклічні галузі» [2]), при цьому однією з найбільш циклічних галузей економіки є будівництво [1]. Якщо під час економічного зростання його частка в структурі ВВП різко збільшується, то під час економічного спаду вона різко знижується [3], що призводить до збільшення кількості банкрутств будівельних підприємств та спричиняє не тільки вагомі негативні наслідки для сукупного попиту та державного бюджету, але водночас і вагомі соціальні втрати для інвесторів житлового будівництва і працівників будівельних підприємств.

Однією з причин виникнення вказаної ситуації є цілкова неготовність вітчизняної

будівельної галузі до криз, яка проявляється як у відсутності на макроекономічному, галузевому та мікроекономічному рівнях будь-яких заходів щодо передбачення зміни фаз економічного циклу, так і у відсутності будь-якої завчасної адаптації будівництва до цих змін. В цих умовах держава, враховуючи значення будівельної галузі в структурі національного господарства, повинна взяти на себе створення організаційно-економічного механізму, який забезпечував би ранню діагностику зміни фаз економічного циклу та на цій основі реалізацію комплексу упереджувальних заходів зі зменшення негативного впливу коливань економічної циклічності на будівництво. При цьому, оскільки найбільш негативним можливим наслідком впливу економічної циклічності на будівництво є банкрутство підприємств будівельної галузі, тобто критична, безповоротна втрата ними фінансової стійкості, то можна стверджувати, що саме фінансова стійкість має бути ключовим об'єктом антициклічного управління в будівництві.

Слід зазначити, що всі відомі показники фінансової стійкості по суті тим чи іншим чином залежать від одного ключового фактору – обсягу залученого позикового капіталу. Тому в ідеалі, для забезпечення максимальної фінансової стійкості будівництва його позиковий капітал має дорівнювати нулю. Однак у цьому випадку будівельні підприємства втрачають значну частину потенціалу свого розвитку, не маючи коштів не тільки на початок нових будівельно-інвестиційних проєктів, а інколи і на завершення вже розпочатих [4]. Тобто очевидно, що фінансова стійкість будівельної галузі зазвичай різко знижується під час зростання обсягів будівництва, тому цільову мету державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності необхідно сформулювати таким чином: забезпечення на кожній фазі економічного циклу такого рівня залучення позикового капіталу, який забезпечуватиме максимізацію ВВП будівництва за рахунок того, що втрати обсягів будівництва внаслідок банкрутства будівельних підприємств компенсуватимуться зростанням обсягів будівництва тих підприємств, що залишаться працювати у будівельній галузі. Визначення такого рівня позикового капіталу має здійснюватись на основі математичного моделювання і є метою наших подальших досліджень.

Враховуючи загальновідомий факт, що ризик банкрутства будівельних підприємств істотно відрізняється на різних фазах економічного циклу, то вказана мета державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності, на нашу думку, має трансформуватись таким чином (табл. 1):

Таблиця 1

Трансформація мети державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності залежно від фази економічного циклу

Фаза економічного циклу	Мета державного регулювання фінансової стійкості будівництва	
	Обсяги будівництва	Фінансова стійкість
На дні	Зростають	Знижується
Під час економічного зростання	Досягають максимуму	Досягає мінімуму
На піку	Знижуються	Зростає
Під час спаду	Досягають мінімуму	Досягає максимуму

Джерело: авторська розробка

Запропоновані цільові орієнтири дозволять будівельній галузі, по-перше, втратити внаслідок банкрутства якнайменше підприємств під час економічного спаду (оскільки заходи щодо підвищення фінансової стійкості будівництва будуть запроваджені державою заздалегідь, ще на піку економічного циклу), а, по-друге, максимально швидко використати можливості відновлення та зростання за сприятливої макроекономічної ситуації (оскільки зростання обсягів будівництва буде стимулюватись державою ще на дні економічного циклу, не чекаючи початку економічного зростання).

Список літератури

1. Медведкіна Є. О., Гайдей Д. О. Еволюція теорій циклічності розвитку глобальних економічних систем. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2014. № 11. С. 10 – 13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2014_11_4.
2. Скрипник А. Л., Ткаченко Ю. О. Антициклічне управління будівельними підприємствами України як форма їх захисту від негативних наслідків економічної циклічності. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2010. № 2.
3. Частка будівництва у ВВП України (за даними Європейської економічної комісії ООН (UNECE). URL: <https://w3.unece.org/PXWeb/ru/Table?IndicatorCode=8#last-period-0>.
4. Шашилова М. Внутрішні резерви збільшення рентабельності позикового капіталу підприємств. *Науковий блог Національного університету «Острозька академія»*. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2013/vnutrishni-rezervy-zbilshennya-rentabelnosti-pozykovoho-kapitalu-pidpriyemstv>.

УДК 347.77.028:631.526.32

Удовиченко С. М.

к. е. н, старший науковий співробітник,
зав. сектору інтелектуальної власності та правового забезпечення,
Донецька державна сільськогосподарська дослідна станція
Національної академії аграрних наук України

ПРАВОВА ОХОРОНА СОРТІВ НА НАСІННЄВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

В основі розвитку ринку насінневого матеріалу лежить подальше зростання урожайності зернових культур через підвищення адаптивного потенціалу зі збереженням досягнутого рівня продуктивності у найкращих сучасних сортів. Рішення цих завдань залежить від ефективності селекційних робіт, яка в значній мірі пов'язана із дотриманням та захистом прав інтелектуальної власності на сорти рослин на ринку насіння.

Українське законодавство забороняє використання насіння і садивного матеріалу сортів, не занесених до Державного реєстру сортів рослин України, окрім:

- розмноження насіння з метою вивезення за межі України сорту, включеного до Переліку сортів рослин ОЕСР та до насінневих схем сертифікації;
- якщо заявник сорту створює запас насіння та садивного матеріалу для набуття майнових прав інтелектуальної власності на нього.

Використання прав інтелектуальної власності на сорти рослин передбачає дотримання інтересів авторів і власників сортів, що регламентовані Законом України «Про охорону прав на сорти рослин» [1]: особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин; майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин; майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин.

На шляху до введення у комерційний обіг сорту, як об'єкта права інтелектуальної власності, потрібна оцінка його вартості. Процес встановлення дійсної цінності інтелектуальної власності надзвичайно складний. На відміну від традиційних матеріальних об'єктів оцінки у цьому процесі визначається вартість об'єму прав на сорти рослин.

Відповідно до розрахованої вартості сорту визначається розмір виплат власнику сорту за його використання суб'єктами господарювання. З отриманих коштів селекціонерам - авторам сортів сплачується авторська винагорода у розмірі, передбаченому Постановою КМУ № 1183 [2]. Згідно з документом «винагорода автору за створення сорту визначається в розмірі не менше ніж 5 відсотків загальної суми коштів, отриманих роботодавцем (власником сорту) за використання сорту (на час використання сорту)».

В період ефективного використання сорту господарюючими суб'єктами здійснюються ліцензійні виплати. Однак, через відсутність офіційної статистики сортових посівів

проконтролювати використання сорту насіння як для комерційної діяльності, так і для власних потреб практично неможливо, що завдає великих збитків власникам патентів і селекціонерам. Недоотримані кошти мали б сприяти формуванню умов для створення конкурентоспроможних та високоякісних сортів і розвитку внутрішнього ринку насіння.

На ринку насіння поряд із динамічною конкурентною боротьбою має місце і недобросовісна конкуренція, яка порушує права власників сортів. Дослідження з цієї проблеми показують, що нелегальний обіг насіння і занадто мала обізнаність фермерів про переваги, пов'язані з використанням кондиційного насіння, є головною загрозою для держави. «Сірий» ринок насіння в Україні, де відбуваються тіньові сплати роялті за використання інтелектуальної власності без сплати відповідних відрахувань у державний бюджет країни, оцінюється приблизно більше як на 90 % [3, с. 41].

Врегулювання цих питань полягає у застосуванні системного підходу із одночасним удосконаленням законодавчої бази, а саме:

- формування правового середовища з реальними умовами, що забезпечують захист прав інтелектуальної власності на сорти рослин;

- обов'язковість надання суб'єктами, що використовують у своїй діяльності сорти рослин, статистичної звітності щодо площ посівів, врожайності, об'ємів купівлі-продажу сортового насіння тощо;

- налагодження прозорого механізму сплати винагороди за використання сортів, що унеможливить порушення прав власників сортів, збільшить надходження на рахунки селекційних установ та сприятиме розвитку вітчизняної селекції;

- забезпечення фінансової підтримки аграріїв, які закупають насіннєвий матеріал у офіційних компаній-постачальників, що убезпечить розповсюдження контрафактного та фальсифікованого насіння;

- всебічна підтримка легальних виробників насіння у подоланні випадків недобросовісної конкуренції;

Вказані заходи дозволять розширити вітчизняну торгівлю насіннєвою продукцією з чітким дотриманням прав власників сортів та сприятимуть подальшій розбудові агропромислової галузі, що стане запорукою формування позитивного міжнародного іміджу нашої країни.

Список літератури

1. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квіт. 1993 р. № 3116-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12> (дата звернення: 12.09.2019).

2. Про заходи щодо реалізації Закону України «Про охорону прав на сорти рослин»: Постанова КМУ від 19 серп. 2002 р. № 1183. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1183-2002-п> (дата звернення: 16.09.2019).

3. Захарчук А. Проблеми комерційного обігу насіння та виплат за використання інтелектуальної власності в Україні. *Економіка АПК*. 2016. № 11. С. 39 – 43.

UDK 338.1

Sheianova E. D.

Student,

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

COMPLEX MODEL OF MANAGEMENT INTELLECTUAL CAPITAL FACILITIES

Management of the intellectual capital of an enterprise is a very pressing issue today because it allows business entities to increase their competitiveness, achieve better economic results, increase sustainability during crisis in the market. The main problem in managing is still the practical side, which is related to the ambiguous understanding of the nature and structure of methods of its

measurement, features depending on the industry affiliation of enterprises, as well as the transformation in the cost results of the enterprise. One of the possible solutions to this problem is the use of economic and mathematical modeling, the results of which will make it possible to accept reasonable management decisions.

The main results of the study. Therefore, that the simulation is based on a system methodology analysis that allows you to explore the system being designed or analyzed by operating technology research, to the basic initial stages of modeling of processes of management of the enterprise are : problem formulation and meaningful outline tasks, formation of conceptual model, development of software implementation of the model. The study of these stages of modeling is devoted to the article.

The main goal of business management is to achieve the desired economic results through changes in the structure and the processes of its formation and use. Therefore, the main problems that arise from this task are the mapping of the relationship between and economic indicators of the activity of the enterprise, as well as the evaluation of and its components (human, organizational, consumer capital) Based on employee level, units and businesses to find problematic locations to address. An important step in modeling technology is the development of a conceptual model – an abstract model that. Allows you to identify the causal relationships that are inherent the investigated object within the limits defined by the goals research.

The capital of the enterprise. The model takes into account that in the capital structure of the enterprise, besides financial and material, an important place belongs to the intellectual capital, which is able to generate value through competence and professionalism of staff, availability general scientific, technological, economic knowledge, information technology, software, databases data, market assets / Provided successful management of the result will be productivity gains, finding new channels and markets, maximizing resource efficiency, increasing enterprise market value, and more [1, p. 210]. Nevertheless, the tasks of innovation development require an adequate organization of intellectual capital management.

Transformation into cost metrics. For optimization enterprise management needs to explore the process its transformation into value added, which is a fundamental feature of the economic category. As this issue is the most problematic and debatable among scholars, it is therefore advisable to use it regression analysis. The regression model describes the objective correlating links between phenomena and allows you to determine the interdependence between the indicators and the value-added index of the enterprise. Based on the fact that there are many indicators of value added in the enterprise and it is unknown which of them best reflects the transformation into cost results of the enterprise, it is necessary to check each of them to the density of the relationship with the metrics. To the financial results of the enterprise, which can reflect a meaningful intellectual component. At the same time, profitability ratios and ratios are possible market value to the carrying amount of net assets.

Ability to use regression methods analysis when considered as a dynamic system allows the use of generalized indicators in the enterprise in recent years (average salary, staff turnover, average length of service, average level of education, number licenses, patents for inventions, innovations, signed contracts, market share, etc.), to follow their impact on the economic indicator, to investigate dependence economic indicators from the integral indicator [2, p. 244].

After comparing the usual one-factor and lag models are chosen over the sum of squares of excess. This comparison makes it possible to justify the choice of the resulting economic dependency model metric from the integral estimate for application to further modeling steps in case of finding the required value of a comprehensive indicator to obtain the desired economic

effect. This method gives be able to select the most successful metric or metrics economic result that reflect the transformation added value and respond to changes in its structural value items.

Fuzzy model of complex assessment and its components. To manage, find problematic places and them elimination, improvement of the result of activity of the enterprise and positions in the market, increase of competitiveness and strengthening of resilience in times of crisis due to effective use of the above there are not enough metrics and relationships between them. Obviously, the infrared enterprise needs to be considered not only from positions of the past, and especially in view of the requirements of the present.

The model allows you to follow the values all their sub-indicators, show changes in the level depending on the change of certain input values and their selection to obtain the necessary integral indicator in order to achieve the desired economic results.

As there are several options for the input vector to reach the required level, the most realistic and least costly one is chosen.

So, the task of this block is to find the best one input values to reach the required level by minimize costs that should not exceed the allocated budget [3, p. 210].

The model reflects the objective of minimizing the deviation of the desired value of the economic indicator of the enterprise from the existing due to the complex assessment and relevant inputs. The compliance with the integral level is required and all restrictions are met. If the result is positive, then a management decision should be made to implement these changes; if not, then repeat the procedure starting with determining the optimal values of the component.

Among the programming tools that will implement the model, the most convenient is to export data between Excel-Matlab using Excel Link. And in Matlab you need to use Fuzzy Logic Toolbox, Simulink, m-files. Using the Fuzzy Logic Toolbox to determine a comprehensive employee-level metric, units and businesses are presented in the work at based on which the estimation model is constructed.

Conclusions. So, for the first time, we have developed a comprehensive model of enterprise management using regression analysis and lag model, fuzzy logic, simulation modeling to achieve the desired economic result of the enterprise. The model involves the use of the Fuzzy Logic Toolbox, Simulink, the m-files of the Matlab computer system, and the export of data between Excel-Matlab using Excel Link.

The proposed model allows us to determine the relationship between economic performance and complex through regression analysis and lag models, choose the best of them; consider as dynamic and static system; take into account an unlimited number of indicators for comprehensive assessment at some point; form a complex index using fuzzy employee, unit, and enterprise level logic makes it easier to find problem spots to fix them; using simulation to determine vector of inputs to obtain the required its comprehensive assessment, taking into account the synergistic effect as a factor in improving the economic efficiency of the enterprise; find problem locations when comparison of vectors of necessary and available input data; take into account cost-minimization constraints, cost-effectiveness feedback over costs, and exceeding all metrics of its critical importance.

Literature

1. Kendiukhov O. V. Intellectual capital of the enterprise: methodology the formation of a management mechanism. Donetsk: DonUEP, 2006. 308 pp.
2. Steward T. A. Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations. New-York: Doudleday&Currency, 1997. 278 p.
3. Skvortsova V. A. Intellectual capital. M.: UCHLITVUZ. 2002. 248 p.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ,
ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ПРАВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 1
(3 жовтня 2019 р.)**

Українською, англійською та російською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 01.09.2019 р. Формат 60х90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 5,0

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 8287

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364 від 07.01.2007 р.

36000, м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

